

Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar

Muhammed Şeyh Muhammed NECCAR*

Tercüme: Tuba ERKUT**

Özet

Göç, kişinin doğduğu yeri, eş, dost ve akrabalarının yaşadığı diyarı terk etmesi anlamına gelen çok eski bir olgudur. Kişiyi buna iten zorunlu veya ihtiyarî birçok sebep bulunmaktadır. Göç, hem terk edilen yer hem de göç edilip yerleşilen bölge açısından olumlu veya olumsuz neticeler doğurmaktadır. Son yılların en önemli iltica hareketi olan "Suriye'den Türkiye'ye göç" konusunda da aynı şeyi söylemek mümkündür. Suriyeliler gerek ülke içindeki farklı bölgelere ve gerekse ülkeleri dışına göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu hususta özellikle de Türkiye tercih edilmiştir. Nitekim Suriye'den Türkiye'ye yapılan göç, Avrupa'ya yapılan göçe oranla çok daha fazladır. Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin çoğunun, Suriye'ye yakınlığı dolayısıyla ülkenin güneyini tercih ettiği; yine azımsanamayacak kadar kişinin de İstanbul ve diğer şehirlere yöneldiği görülmektedir. Suriyelilerin, göç yeri olarak özellikle Türkiye'yi tercih etmeleri siyasi, dini ve coğrafi sebeplere dayanmaktadır.

Bu çalışmada kısaca göçün tanımı, bu konuda araştırma yapmanın gerekliliği, Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinin özel veya genel sebepleri ve göçün Türkiye ve Suriye üzerindeki olumlu-olumsuz etkileri üzerinde durulacaktır. Çalışmada Suriyelilerin Türkiye'ye dair endişeleri ve Türkiye'den beklentileri de ele alınacak ve bu konuda çeşitli öneriler sunulacaktır. Sonuç kısmında da çalışmanın özetine yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: Göç, Mülteci, Ensar, Suriyeliler, Türkler, Suriye, Türkiye

The Immigration from Syria to Turkey: Causes, Consequences and Hopes

Abstract

Immigration in the sense to leave the country of birth and the establishment of family and clan old phenomenon; it causes leading up to it, whether voluntary or forced, and her Silah and positive results on the country's immigrant to and from it, and the most prominent

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belağatı Anabilim Dalı, muhammednajjar@gmail.com.

** Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tesir Anabilim Dalı, tubahatip@hotmail.com.

in recent years, the migration of Syrians inside and outside the country, and specifically to the Turkish they account fold in European countries of Syrian immigrants. It is most Turkish immigrants chose south adjacent to their country is subject to the bulk of the Syrians, and the impact of the Department no small residence in Istanbul and other Turkish cities, and that the cause of the Syrian exodus to neighboring Turkey due political, religious and geographic factors.

This research deals with the definition of immigration briefly, and the reason for writing it, and the reality of the Syrians in Turkish immigrants and their migration to it in terms of private and public causes positive and negative results on the Turks and the Turkish and the Syrians and their country. And it came to fear him Syrians in Turkish and what they wish for, then stated solutions and alternatives, and finished research recommendations -the like Balomnaat - and Conclusion and summary of the research.

Key words: Immigration, immigrants, supporters, Syrian, Turkish

الخلاصة:

الهجرة بمعنى ترك بلد الولادة وإقامة الأهل والعشيرة ظاهرة قديمة جديدة؛ لها أسبابها المفضية إليها، سواء أكانت اختيارية أم قسرية، ولها نتائج سلبية وإيجابية على البلد المهاجر منه وإليه، والأبرز في السنوات الأخيرة هجرة السوريين داخل البلاد وخارجها، وتحديدًا إلى تركيا فنسبتهم أضعاف ما في البلدان الأوروبية من مهاجرين سوريين. ومن تركيا اختار معظم المهاجرين جنوبها الحاذي لبلدهم ففيه جُلُّ السوريين، وآثر قسم ليس بالقليل الإقامة في إسطنبول وغيرها من المدن التركية، ثم إن سبب هجرة السوريين إلى تركيا المجاورة ترجع لعوامل سياسية ودينية وجغرافية.

وهذا البحث يتناول تعريف الهجرة بإيجاز، وسبب الكتابة فيها، وواقع المهاجرين السوريين في تركيا وهجرتهم إليها من حيث الأسباب الخاصة والعامة والنتائج الإيجابية والسلبية على الأتراك وتركيا والسوريين وبلدهم. وتعرضت لما يتخوف منه السوريون في تركيا وما يتمنونه، ثم ذكرت الحلول والبدائل، وأتمت البحث بالتوصيات -وهي أشبه بالأمنيات - والخاتمة وفيها خلاصة البحث .

الكلمات المفتاحية: هجرة، مهاجرون، أنصار، سوريون، أتراك سورية، تركيا.

Giriş

(الهجر) kelimesi, "kavuşma" fiilinin zıddı olup, birinci bâbdandır. Hecerahu-yehcuruhu- hecran- hicrânen: onu kesti anlamına gelir. İki kişinin birbirleriyle ilişkilerini kesmeleri, fiilin "yehtecirâni" ve "yetehâcerâni" şekliyle ifade edilir.

“Hicret” kelimesinin isim hali olarak “hicran” da kullanılır. “Tehacür” kelimesi de “kesintiye uğramak” anlamına gelir.¹

İbn-i Faris der ki: (حجر) harflerinin iki kökü vardır. Bunlardan birisi uzaklaşmak, ilgisini kesmek; diğeri ise bir şeyi çekip bağlamak anlamına gelir.²

Kelimenin terim anlamı, “bazı nedenlerden dolayı bir yeri bırakıp başka bir yere gitmek”tir. Göç, maddi ve manevi olmak üzere olarak iki çeşittir. Bazen maddi ve manevi göç bir arada da olabilir. Ayrıca bazen sürekli bazense geçici göç söz konusudur. İbn-i Fâris, “‘Halk şu yerden şu yere göç etti’ ifadesi, bulunulan yerin başka bir yer için terkedilmesi’ anlamına gelir. Muhacirlerin Mekke’den Medîne’ye göç etmeleri gibi.” der.³ Bu tür göçler sürekli, maddî ve manevî göç kapsamına girer. Habeşistan'a göç etmeleri ise geçici, maddî ve manevî bir göç türüdür.

İbn Manzûr söyle der: “Bir hadis-i şerifte “üç günden fazla küslük olmayacağı” belirtilmektedir. [Hadis-i şerifin Arapça metninde küslüğü ifade etmek üzere “hicret” kelimesi geçmektedir.] “Burada “hicret” kelimesi “bir araya gelme”nin zıddı olarak kullanılmıştır. Bu, müslümanların üç günden fazla küserek birbirlerinden uzaklaşmalarının caiz olmadığını ifade eder. Ehl-i bidat ve nefislerine uyanlardan ise tevbe etmedikleri ve hakka dönmedikleri müddetçe uzak durulması gerekir. Nitekim Hz. Peygamber Efendimiz, Ka'b b. Mâlik ve arkadaşlarının Tebûk gazvesinden geri kalmaları sebebiyle nifak dairesi içine düşmüş olmaları korkusuyla, ashabına onlardan elli gün boyunca uzak durmalarını emretmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber'in bazı sebeplerle kendi eşlerinden bir ay boyunca uzaklaştığı da vakidir.⁴ Sürekli olan manevî göç ehl-i bidate karşı yapılandır. Onlar tevbe etmedikçe sürekli, hak yoluna dönüp tevbe ederlerse geçici olur. Hz. Peygamber Efendimiz Mekke fethinin ardından sürekli ve kalıcı hicretin hakikatini açıklayarak söyle buyurmuştur: "Muhacir, Allah'ın yasak kıldığı şeylerden uzak duran kimsedir."⁵ Bununla, Hz. Peygamber'in (s.a.s) şu sözünde var olduğu düşünülen çelişki de ortadan kalkmış olur.

“Mekke fethinden sonra artık (Medine’ye) hicret yoktur; fakat cihad ve niyet vardır. Allah yolunda savaşa çağırıldığınız zaman hemen katılın”⁶

Makalenin Amacı

¹ Muhammed b. Mükerrrem b. Ali Ebu'l Fadıl Cemaleddin b. Manzûr (h. 711), *Lisanu'l-Arab*, “hcr” md., Dâru Sâdir, 3. Bs., Beyrut (h.) 1414, 252/5; Zeynettin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdulkadir el-Hanefî el-Razi (h. 666), *Muhtaru's-Sihah*, thk. Yusuf Şeyh Muhammed, el-Mektebetü'l-Asriyye, 5. Bs., Beyrut-Sayda, 1420/1999.

² Ahmed b. Faris b. Zekerîya el-Kazvîni er-Razi, Ebu'l Hüseyin (h. 395), *Mekâyisü'l-Lûğa*, thk. Abdusselam Muhammed Harun, Daru'l-Fikr 1399/1979.

³ a.g.e.

⁴ *Lisanu'l Arab*, “hcr” md.

⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Hadis no: 6515, 66/11; Buhari İman, 10.

⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Hadis no: 1991; Buhari, Hadis no: 3077; Müslim, Hadis no: 1353.

Suriyelilerin göç etmesi daha doğrusu sürgün edilmesi, 21. yüzyılın en açık ve en trajik göç biçimlerinden birisidir. Bu göçün, gerek Suriye'nin içinde gerekse dışında, ülkenin bütünü açısından geleceği adına korkunç etkileri ve tehlikeleri olduğundan, Suriye halkının içinde bulunduğu durum duyarlı bir kalbe veya basiretli bir akla sahip olan herkesi etkiler. Bu konuda konuşmak da hüznün vericidir. Suriyelilerin ülke içinde ve dışındaki krizleri, dünyada da büyük bir göçmen krizine yol açmıştır. Bazı uzmanlara göre göçmen sayısı on üç milyon kişiyi bulmuştur. Bunların yarısı Suriye sınırları içerisinde, altı milyondan fazlası ise Suriye dışında yaşamaktadır.

Sadece Türkiye'de üç milyondan fazla göçmen bulunmaktadır. Özellikle Hatay, Urfa, Gaziantep ve Kilis gibi sınır bölgesine yakın olan şehirlere sığınmışlardır. Birleşmiş Milletler'e göre bu bölgelerde bir milyon göçmen bulunmaktadır. İstanbul Valisi'nin açıklamasına göre de sadece İstanbul'da beş yüz bin Suriyeli kardeşimiz bulunmaktadır. Bunlardan dört yüz bini resmi olarak kaydedilmiştir.⁷ Göçmen sayısı hâlâ artmaya devam etmektedir.

Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmelerinin kendi tercihleri ile değil, ülkenin geçirdiği acıklı durumdan kayanıklanan zorunluluk sebebiyle gerçekleştirdikleri bir sürgün yani zorunlu bir göç olduğu bilinmelidir. Onlar lisan-ı halleriyle daima şöyle demektedirler:

Seni bırakıp gidiyorum vatanım/ giderken sel olup akıyor göz yaşım!

Senden uzaklaşmayı ben seçmedim/ gel gör ki gurbet ellere düşmek
kaderim!

Toprak ağlar, bana sorar:/ beni bırakıp başka yeri mi seçtin!?

Ve kalbimdeki hüznün der ki:/ kalbimi burada bırakıp gideceğim.

İşte bu yüzden, onlar Şam-ı Şerif'e geri dönmek istemektedirler.

Bu makalede Suriyelilerin, kuzey komşuları Türkiye'ye göç etmelerinin sebeplerinden, olumlu ve olumsuz yönlerinden, çözüm önerilerinden ve alternatiflerden kısaca söz edecek ve sonuca yer vereceğiz.

Suriye'den Göçün Nedenleri

Hz. İbrahim Aleyhisselam'dan günümüze kadar, göç hareketlerinin muhakkak bir takım sebepleri olmuştur. Bu sebepler genel veya özel olabilir.

Göçün Genel Nedenleri

⁷ <http://www.stunl.com>

Suriyelilerin Türkiye'ye ve diğer yerlere göç etmelerinin, her göçmen için aynı olan temel sebeplerinden en bariz üç tanesi şunlardır:

Birincisi: Suriye halkının isteklerini karşılayacak herhangi bir yakın siyasi çözüm ümidinin olmaması ve özgürlüğüne kavuşmak isteyen halkın sesini duymazdan gelen otorite ile aşırı İslamcı örgütler tarafından gerçekleştirilen şiddet olaylarının artması. Bu hayatı yerle bir eden, altyapıyı imha eden gerginlikler sonucunda Suriye yaşanmaz hale gelmiş ve halk göç etmek zorunda kalmıştır.

İkincisi: Çoğu göçmenin ve ailelerinin ülkelerinde çıkan bu savaşı veya ona katılmayı reddetmeleri ve bu kararın zorla askere alınmak gibi sonuçlarından korkmaları. Suriyeliler bu devrimin silahla gerçekleşmesini değil, halkın barışçıl bir şekilde iktidara ulaşmasını sağlamak istiyordu, ama istedikleri gibi olmadı.

Üçüncüsü: Ölümünden kaçıp, ülkelerinde kaybettikleri veya çok azalan geçim ve eğitim imkanlarının daha iyisini aramaları. Gittikleri ülkelerin kendilerine doğrudan ve hızlı bir şekilde sunduğu kolaylıklar, sığınma istekleri karşısında onlara diğer mültecilere nazaran öncelik tanımaları. Özellikle Almanya ve Kanada Avrupa'nın genel olumsuz tutumunun aksine, böyle bir tavır içerisindedir. Avrupa ise, Suriye'deki sıkıntıya ve özellikle Kanada'da ve Avrupa haricindeki ülkelerde ortaya çıkan, Suriyeli mültecilere insani ve sıcak davranılmasını talep eden halk baskısına kayıtsız kalmıştır. Ama bu çok kişinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. O ülkelere mülteci olarak deniz yoluyla gitmek isteyen çok sayıda insan denizde boğularak hayatını kaybetmiş ve balıklara yem olmuştur. Oraya ulaşanlar ise mallarını, kanlarını ve ciğerparelerini kaybetmiştir.⁸

Fakat, Batı'nın nitelikli göçmenlere bu şekilde kucak açmasının sebebini anlayanlar olmuştur. Bazı Türk akademisyenler Avrupa'nın Suriyeli akademisyenleri kabul etmesinin ve onlara kolaylıklar sağlamanın altında, Suriyedeki bilimsel ve teknik yeterlilikleri çalmak gibi gizli bir planın yattığını belirtmişlerdir.⁹

Göçün Özel Nedenleri

Suriye'de özgürlük protestoları başlar başlamaz, rejim tarafından baskı ve şiddetle karşılandı ve savaş büyümeden Türk büyükelçiliğinin önündeki yollar dolup taşı. Daha doğrusu Türkiye dini, siyasi, bölgesel ve insani sebeplerle, kimseden korkmadan Suriyeli göçmenlere kapısını açtı. Bundan dolayı halkın

⁸ Avrupa'ya gitmek için sadece Türkiye bir geçiş yeri olarak kullanılmamıştır. Aynı zamanda Akdeniz'in güneyinden kuzeyine doğru da bir göç hareketi vardır. Fakat göç konusunda Türkiye birçok sebeple diğer ülkelere göre daha fazla sorumluluk üstlenmiştir. Bu, gerek tampon bölge oluşturulması hususunda Batı'nın Türkiye'ye yeşil ışık yakmamasına, gerek NATO Patriot füze sisteminin Türkiye topraklarından geri çekilmesine, gerek de mültecilere yönelik uluslararası yardımın azaltılmasına karşılık vermesi suretiyle gerçekleşmiştir.

⁹ Gaziantep Üniversitesi'nde Suriyeli akademisyenler ile yapılmış bir toplantı, Kasım 2016.

büyük bir kısmı Türkiye'ye sığındı. Şüphesiz ki, Suriyelilerle kardeş olan Türk halkı hicretin ve kardeşliğin ne anlama geldiğini, Suriye halkı ile Türkiye arasında akrabalık bağının, dini ve coğrafi bağlılığın olduğunu kesin olarak biliyordu. Bu da Suriyelilerin Türkiye'ye yönelip sığınmalarına sebep oldu. İşte bu göçün özel sebeplerinden bir kısmı şunlardır:

✓ 2012 yılının ilk yarısından itibaren savaşın iyice alevlenmesi ve Suriye'nin kuzey bölgesine özellikle de İdlip'e bağlı Cisir eş-Şuğûr şehrine yönelik bombardımanların artması. Ülkenin kuzey şehirlerine ya da yarımadaya yönelik bombardımanlar her arttığında insanlar ölüm endişesiyle Türkiye tarafına kaçmaktaydı. Halep'te savaşın patlak vermesi ve devlet güçlerinin ve kuzeydoğudaki kırsal bölgelerde kendi varlığını dayatması ile göçmen sayısı zirveye ulaştı.

✓ Suriye'nin kuzeyinde özellikle Halep'te iskânın yoğun olması.

✓ Türklerin hem resmi bakımdan hem de halk olarak kendilerine kucak açması ve onların meşru isteklerini ırk, din veya mezhep ayrımı gözetmeden yerine getirmesi.

✓ Son olarak, mültecilerin Türkiye'ye ulaşmalarının kolay olması, daha doğrusu insani sebeplerle devrimin başından beri Türkiye tarafından kolaylaştırılması. Ayrıca Türkiye'nin Avrupa'ya yakın olması.

Göç Hareketinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Türkiye'nin, muhacirleri kardeş ve arkadaş gibi gören, dini terbiyeye sahip bir hükümetin yönetiminde bulunması, bazılarının da dile getirdiği gibi, büyük bir musibete uğramış olan Suriye halkı için Allah'ın bir lütfudur. Bu, Suriyelilerin Türkiye'deki seçimlerin sonucunda Türk halkının çoğunluğunun tercihi gerçekleştiğinde verdikleri olumlu tepkilerden görülebiliyordu. Nitekim Türklerin arzu ettikleri şeyin gerçekleşmesi Suriyelilerin de isteğiydi. Bu sevinç Türkler tarafından kendilerine daha fazla hizmet sunulması, buldukları durumu ve yaşam şartlarını iyileştirecek kanunlar çıkması veya hem kendi geleceklerini hem de akraba ve kardeşlerinin haklarını teminat altına almaları ümidinden kaynaklanmıyordu. Sadece ülkelerindeki karanlık devir sona erip Suriye'ye geri dönünceye kadar güven ve huzur içinde yaşayacakları ikinci vatanları Türkiye için istikrar istiyorlardı. Çünkü diğer ülkelerdeki kötü muameleleri unutmamışlardı. Bu istek en çok da darbe girişimi esnasında, Suriyelilerin Türkiye'nin sonunun Suriye, Mısır, Yemen, Libya ve diğer Arap ülkeleri gibi olmasından koruması için Allah'a dua ettiklerinde ve yalvardıklarında açıkça görülmüştür.

Her halükarda göç hareketinin, göç eden Suriyeliler ve ülkesi göç alan Türkler açısından hem olumlu hem olumsuz sonuçları vardır. Bununla birlikte, bazen olumsuzluklar, bir başka yönüyle ya da başkaları açısından olumlu olabilir. Örneğin:

1. Ekonomik Hareketliliğin ve Yatırımın Canlanması

Suriyeli âlimlerin, ekonomi uzmanlarının ve sermaye sahiplerinin Türkiye'ye göç etmesi, Türkiye ekonomisinin kapılarını açmıştır. Suriye'nin kuzeyindeki iş adamları yatırımlarını Türkiye'ye özellikle de Gaziantep'e taşımıştır. Son zamanlarda yayınlanmış istatistiklere göre Suriyeliler, kurdukları yaklaşık dört bin beş yüz firma ve Suriye krizinin başlangıcından beri Türk piyasalarına kazandırdıkları yaklaşık altı yüz altmış altı milyon lira ile Türkiye'deki yabancı yatırımcılar arasında birinci sırada yer almaktadır. Bu kriz, ticari ve iktisadi faaliyetleri güçlendirmeye sevk etmiş ve Suriyelilerin Türkiye'deki yatırımlarının gözle görülür biçimde artmasına, aynı zamanda -özellikle de son iki yılda- yabancı sermayecilerin de Türkiye'ye yönelmesine vesile olmuştur. Resmî açıklamalar, Suriyelilere ait firmaların birçoğunun temel olarak İstanbul'da, sonra yoğun olarak Gaziantep, Mersin, Hatay gibi sınıra yakın olan bölgelerde yer almakta olduğuna işaret etmektedir.¹⁰ Bu iktisadi hareketlilik, Suriyelilerin asla inkâr edemeyecekleri bir biçimde Türk halkından ve hükümetinden iyi ve hoşgörülü bir muamele görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Fakat bütün bu olumlu gelişmelerin bir de olumsuz yönü bulunmaktadır. Mesela, Türk işverenlerin ve şirketlerin Suriyeli işçi çalıştırmayı tercih etmesi sonucu Türk işçilerinin iş imkânlarının azalması. Suriyeli işçilerin tercih edilme sebeplerinden biri, Suriyelilerin işgücünün Türklere nazaran daha ucuz olmasıdır. Türk vatandaşı günlük yüz lirayı kabul etmezken, Suriyeli, işe ihtiyacı olduğundan bu ücretin hemen hemen yarısını kabul etmektedir.

Yabancıların Türkiye'de çalışma izni olmaksızın çalışmalarına yasalar müsaade etmezken, hükümet Suriyeliler için bu durumu gözardı etmektedir. Şimdiye kadar gayr-ı resmi çalışan ya da Türk işverenin yanında çalışan hiç bir Suriyeliye herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Bununla birlikte, hükümet Suriyeli çalışanların haklarını güvence altına alan ve onları Türk çalışanlarla eşit konuma getiren çeşitli kanunlar ve kararlarla Türk çalışanlar ile Suriyeli çalışanlar arasındaki bu uçurumu kapatmak için çalışmaktadır. Şuanki Türkiye hükümeti göç etmiş olmanın ne demek olduğunu en iyi bilenlerdendir ve göçmenlerin duygularını en iyi karşılık verenlerdendir. Bir zamanlar Türk vatandaşlarından da Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya çalışmak için gidenler olmuştur. Bu durum Alman halkını etkilemiş, bir kısmı bundan yakınmıştı. Çünkü Türklere onların iş fırsatlarını ellerinden almıştı. Tıpkı bugün Suriyelilerin Türkiye'deki durumu gibi. Ülkede, hükümetin Suriyelilere harcama yapmaktansa Türklere daha fazla harcama yapmasını talep eden sesler yükselmektedir. Fakat onların bu çağrısına kulak verilmemektedir. Türklere nasıl Almanya'da büyük bir topluluğu oluşturuyorsa, ve Almanya'nın onların ekonomik pek çok alandaki desteğine ihtiyacı varsa,

¹⁰ <http://www.dailysabah.com; www.turkpress.co/node>

Suriyelilerin de Türkiye ekonomisine gerek iş gücü bakımından, gerekse yatırımcı ve iş adamları vasıtasıyla, bilfiil katkısı vardır. Suriyelilerden bazıları şöyle demektedir: Türkler bize Ensâr olursa biz de Allah'ın izniyle tüm gücümüzle güzel ve iyi işler yaparak Muhacirler gibi davranacağız.

2. Türkiye'nin Suriyeli Beyin Göçünden Yararlanması

Türkiye Suriyeli beyin göçünü önemsemiştir. Bu beyinler, sermaye sahiplerinden daha az önemli değildir, aksine, onlardan daha önemlidir. Türkiye bu gibi insanlardan yararlanma konusunda Avrupa'dan daha çok hak sahibidir. Nitekim Türkiye bu insanlara kucak açmış, Suriye halkının ve oradan gelenlerin üniversitelerden ve çeşitli fakültelerden faydalanmasına, Araplar ile diğer Müslümanlar arasında köprüler kurulmasına olanak sağlamıştır. Alınan son kararlarda bilim adamlarına ve akademik açıdan nitelik sahibi olanlara Türkiye vatandaşlığı verme hususu benimsenmiştir. Böylece Avrupalı insan tüccarlarına giden yollar kapatılmıştır. Bu kararların ardından pek çok Türk üniversitesinde Arapça eğitim veren çok sayıda fakülte açılmıştır. Bunlardan biri de Gaziantep Üniversitesi'dir. Bu üniversitelerin belki de en çok bilineni Mardin Üniversitesi'dir. Bu sene Arapça eğitim veren ve öğrencilerin sadece sembolik bir harç ödedikleri dört fakülte açılmıştır. Böylece çok sayıda Arap ve Arap olmayan öğrenciyi bünyesinde toplamıştır. Aynı zamanda yeni Suriyeli akademisyenlerden yararlanılmasını da gerektirmiştir. Ancak ne yazık ki Türkiye'de bulunan Suriyeli öğrenciler ve hocalar açısından olumlu olan bu durumun, yaralı Suriye'nin bütününde her anlamda eğitim düzeyinin düşmesi şeklinde olumsuz bir etkisi olmuştur.

3. Geçim Şartlarının Zorlaşması

Suriyelilerin Türkiye'nin güney bölgelerine akın etmesi hem Türkler hem de mülteciler açısından geçim şartlarını zorlaştırmıştır. Özellikle gayr-ı menkul fiyatlarının kat kat artmıştır. Bir evin kirasının beş yüz liradan bin liraya çıktığı ve bu şekilde devam ediyor olduğu Türkler tarafından da Suriyeliler tarafından da inkar edilemez. Kiralardaki bu artış İster Türk olsun ister olmasın kiracı için can sıkıcı bir durumdur. Suriyeliler kirada oturan Türk kardeşlerinin bu konudaki hislerini anlıyor ve paylaşıyorlar fakat elden bir şey gelmiyor, hepsi de aynı dertten muzdaripler. Türkler diyor ki: Suriyeliler olmasaydı kira fiyatları yükselmeyecekti. Suriyeliler de diyor ki: Bu konudaki tüm sorumluluk bize ait değildir. Açgözlü ve istismarcı ev sahipleri ile emlakçıların sorumluluğu daha fazladır. Kiralardaki artış, ev sahibini sevindirirken bütün kiracıları zor duruma düşürmektedir. Tıpkı şu Arap deyimindeki gibi: Bir topluluğun musibeti başka bir topluluğun onlardan faydalanmasına yol açar. Kiraların artması, bazı öğrencilerin de okulu ve üniversiteyi bırakmalarına neden olmuştur. Çünkü bir ailede sadece bir kişinin

çalışması yeterli olmamaktadır. Bu da eğitim gören öğrencilerin sayısını olumsuz etkilemiştir. Bir baba diyor ki: Benim beş tane kızım var. Hepsisi de ilkokul ve ortaokul çağında. Sadece okul taşıtı ücreti için aylık yaklaşık beş yüz lira gerekiyor. Ben ise inşaatta çalışıyorum ve maaşım aylık bin iki yüz lirayı geçmiyor. Onları nasıl geçindireyim?¹¹

Şüphesiz Türk halkı geçim sıkıntımızı hafifletti ve başlangıçta Suriyelilere yardım elini uzattı. Fakat sonunda yük, devletlerin kaldıramayacağı kadar arttı. Bana bir mülteci şöyle bir şey anlattı: Bir grup gönüllü Türk genç var ve bunlar yardım ettikleri bir Suriyelinin evine her türlü temel ihtiyacı, temel gereçleri ve bir kaç ay yetecek erzağı getiriyor. Bunun gibi çok örnek var. Fakat geçim şartlarının zorlaşması, işittiğim gibi yazacağım tepkilere neden oldu.

Bazı sözüne güvenilir mülteciler şöyle demektedir: “Biz, Türklerin bize yönelik iyi tavırlarını ve insafli davranışlarını takdir ediyoruz. Onların geçmişte bize olan ihsanlarını ve yardımlarını inkâr edemeyiz. Onlar, misafirperver ve iman sahibi kişilerdir. Türkiye'nin başına üşüşmüş Doğu ve Batı'daki devletlerin baskısını da biliyoruz. Fakat bu, kardeşlerimizden gördüğümüz kabul edilemez davranışlar karşısında susacağımız anlamına gelmez. Bize Türkiye’de mülteci gibi değil turist gibi davranıyorlar. Burada bulunan Suriyelilerin çoğu ya kendi özel işlerinde veya başkasının yanında düşük bir maaşa ve hiç bir sosyal güvenceleri olmadan çalışmaktadırlar. Ellerinde geçerli bir pasaport olmadığı için kendilerine çalışma izni de verilmemektedir.”

Kilis'te çadırkentte yaşayan bir diğer kişi şöyle demektedir: “Her türlü resmî işlemlerden, güvenliğin sağlanmasından ve hoşumuza gitsin veya gitmesin çadırkent idaresinin sunmuş olduğu tüm hizmetlerden dolayı takdir ve şükran hissi içerisindeyiz. Fakat buna rağmen ülkemizdeki savaşın bitmesini ve doğduğumuz topraklara dönmeyi diliyoruz.” Ben ona bunun nedenini sorduğumda şu cevabı verdi: “Akrabalardan ve dostlardan uzak olmak en büyük çile, yaşam şartları zor ve hayat pahalı.” Sonra da şunu ekledi: “Annemden benimle beraber çadırkentte kalmasını istedim ama uyum sağlayamadı, doğduğu topraklara dönmeye karar verdi ve şuan Halep kırsalında tek başına kaldı. Bundan dolayı ben de ilk fırsatta döneceğim.”¹²

¹¹ Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ercan Demirci'nin söylediğine göre içinde bulunduğumuz eğitim öğretim yılında tüm Türkiye'deki Suriyeli mülteci öğrencilerin sayısı dört yüz elli bindir. Bkz. www.turkeyalaan.net. Ben derim ki: Bu, resmi olarak okullarda kayıtlı öğrencilerin sayısıdır. Bazı istatistiklere göre bir yaklaşık bir o kadar da gayr-ı resmi öğrenci bulunmaktadır.

¹² Oytun Orhan tarafından yürütülen ve Temmuz 2014'te yayımlanan “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu :Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler” isimli araştırmada şu ifade edilmektedir: “Kamplardaki olumlu koşullara ve temel ihtiyaçların karşılanıyor olmasına rağmen mültecilerin büyük çoğunluğu kamp dışında yaşamayı seçmektedir. En büyük sıkıntı kamp yaşamının sıkıcı olmasıdır. Mülteciler belli bir alan içinde her gün aynı şeyleri yapıyor olmaktan dolayı memnuniyetsizlik duymaktadır. Sıkıcılığın yanı sıra giriş çıkışların izinle olması özgürlüklerinin kısıtlandığı hissini yaratmaktadır.” Bkz. alsouria.net. Bunun haricinde kampta kalmamalarının başka sebepleri de vardır. Bunlardan biri, Türkiye'nin diğer şehirlerinde yaşayan akrabalarının yakınında yaşamak istemeleridir.

Gaziantep'ten bir mülteci şöyle demektedir: “Asker olarak orduya alınma korkusundan dolayı Türkiye'ye geldim ve bir Türk işverenin yanında çalıştım. Fakat ailemi geçindiriyordum ve bulduğum iş devamlı değildi. İş her kesintiye uğradığında kira, elektrik, su ve telefon borçları birikiyordu. Bütün bunların yanısıra bir de hasta oldum, hastaneye yattım tedavi oldum, bir kaç operasyon geçirdim. Bunlar için ücret ödemedim ve bu çok güzel bir şey. Allah’a şükür iyileştim fakat hala müşahade altındayım. İstikrar sağlandıktan sonra vatanıma dönmek için tamamen iyileşmeyi bekliyorum. Vatan özlemi dayanılmaz bir hal aldı ve burada hayat gerçekten pahalı.”

Üçüncü bir kişi ise şöyle demektedir: “Biz Türkiye'yi gerçekten çok seviyoruz ve asla başına bir musibet gelsin istemeyiz. Fakat kendimiz için değil. biz artık bittik tükendik. Hayat bize keder üstüne keder yükledi. Biz, Türkiye vatandaşlığı verilene kadar huzur ve güven hissetmek istiyoruz ya da en azından başka ülkelere gidebilmemiz için bize geçici bir Türkiye pasaportu çıkartılmasını talep ediyoruz.”

Dördüncü bir kişi şöyle demektedir: “Göç sayesinde, bazı Suriyelilerin kişiliği ortaya çıkmış oldu. Kimisi dinine, ilkelerine ve olumlu değerlerine bağlı kaldı. Örneğin Kahramanmaraş'ta otran Suriyelilerden biri bana âdet ve değerlerini değiştirmediklerini ve kendi vatalarında nasıl yaşıyorlarsa burada da aynı şekilde dinlerine bağlı bir yaşam sürdüklerini söylemişti. Bazıları ise medeniyetin ve hem kişisel hem toplumsal denetimin yitirmenin sahte cazibesine kapılmış, yeni hayatlarına adapte olmak için dinî değerlerin çoğundan uzaklaşmıştır.”

Beşinci bir kişi de şöyle demektedir: “Bütün Suriyeliler için en büyük zorluk dil bilmemek. Dil, Türk komşularımızla tanışmaya yarayan ve işi kolaylaştıran bir araç. Türkçeyi iyi konuşan birinin yaşam standartları, iyi konuşamayan çoğu kişiden daha iyi.”

Gaziantep, Kilis ve Maraş'ta Suriyelilerin durumunu incelemek için yaptığım bu görüşmelerden şu sonucu çıkardım: Görüştüğüm herkes en yakın zamanda vatanına dönmek için büyük bir istek içinde. Onların bu arzularını kınayamayız. Çünkü Hz. Bilal-i Habeşi de Medine'ye hicret ettiğinde diğer muhacirler gibi hastalanmıştı. Hastalık geçtiğinde evin avlusunda uzanmış ve şu şiiri okumuştı:

Acaba ilerde bir gün Fah bölgesine gidip

Etrafımda İzhir ve Celil bitkilerini görecek miyim!

Bir gün Mecenne suyundan içip

Şâme ve Tufeyl dağlarını görecek miyim .¹³

¹³ Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/589; Ebu'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed es-Süheyli (h. 581), *er-er-Ravdu'l-Unuf*; thk. Ömer Abdüsselam es-Selami, *Dâru İhyai't-Turasi'l-Arabi*, Bs. 1, Beyrut (h. 1421/m. 2000) 5/31. Fah: Mekke dışında bir yer. İzhir: Güzel kokulu bir bitki. Celil: Bir bitki türü. Mecenne: Cahiliye döneminde Mekke'nin güneyinde ve Mekke'den daha soğuk bir alanda kurulan panayır. Şâme ve Tufeyl: Mekke'de bulunan iki dağ.

Suriyelilerin vatanlarına dönme arzularının sebepleri şunlardır:

1. Çocukluğun ve gençliğin geçtiği yere olan sevgi.
2. Ülkelerinde yaşadıkları şehirlerin demografik yapısının ve orada ikamet edenlerin değişmesi korkusu.
3. Savaştan önce ortaya çıkan hayat pahalılığı.
4. Dil farklılığı nedeniyle Türklerle kaynaşmada zorluk çekilmesi.

Türkiye'ye ilk göçenlerden biriyle konuşmam esnasında, onun sözleri bana Hz. Ebubekir (r.a.) Efendimiz'in Ensar'ın Benî Nâdir'den aldıkları fey malları hakkında verdiği cevabı ve onların güzel davranışını hatırlattı. Hz. Peygamber Efendimiz bir Hadis-i Şerif'te Ensâr'a şöyle demiştir: "Muhacir kardeşlerinizin malları yok. Eğer isterseniz hem fey mallarını hem sizin mallarınızı onlarla aranızda paylaşırım. İsterseniz de mallarınız sizde kalsın; sadece fey mallarını onlar arasında paylaşırım." Ensâr da şöyle cevap vermiştir: "Fey mallarını onlar arasında paylaşır ve bizim mallarımızdan da onlara istediğin kadar ver ya Rasûlallah." Bu sözler üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu: "Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler." [Haşr 59/9] Hz. Ebubekir de şöyle demiştir: "Allah sizden razı olsun ey Ensar! Sizinle bizim içinde bulunduğumuz durum Ganevî'nin söylediği şu sözlerle ifade edilir: Allah benî Cafer'den razı olsun. Ayağımız kaydığında ve zor bir duruma düştüğümüzde bizden usanmadılar, ki o durumumuzu annemiz bile görseydi bizden usanırdı. Bizi kendilerinden saydılar, bize en serin ve en sıcak odalarını açtılar".¹⁴

Suriyelilerin Türkiye'ye göç ederken en çok korktukları şey şöyle ya da böyle bir yanlış yaptıklarında kalplerinde kötülük olanlar tarafından, münafıkların başı Abdullah b. Ubey b. Selûl gibi "Memleketimiz çok kalabalıklaştı, sayımız arttı, hiçbir şeyimiz kalmadı. Atalarımız 'besle kargayı oysun gözünü' derler. Bilesiniz ki, Medine'ye dönersek güçlü olan güçsüz olanı oradan çıkaracaktır. -Sonra kendi kabilesinden orada bulunanlara dönerek- Bu muhacirler sizin yardımınız ve onlara infâkınız sayesinde Medine'de oturuyorlar. Eğer onlardan yardımı keserseniz memleketinizden çıkıp giderler" denilerek bu yanlışın istismar edilmesidir.¹⁵ Ama hamdolsun ki şuan ki Türkiye hükümeti ırk, grup ve mezhep ayrımı yapmaksızın her mülteciye, vatanlarında güvenlik sağlanıp da kendi istekleriyle geri dönene kadar misafir gibi davranmaktadır.

Çözümler ve Alternatifler

¹⁴ Mucemu'l Buldan 1/29; Âdâbu's-Şâfi ve Menâkibihi, s. 212.

¹⁵ Bkz. İbn Hişâm, a.g.e., 2/291; Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe en-Nümeyrî el-Basrî (h. 262), Tarihü'l-Medîne, thk. Fehim Muhammed Şeltut, Cidde (h.) 1399, s. 365-365.

Ülkelerin büyük bir kısmı, Suriye'deki gerginliğin sona ermesi, Suriye halkının isteklerinin ve adaletin yerine gelmesi ve vatanlarında kalmış olan Suriyelilerin koruma altına alınması için çaba göstermektedir. Fakat bu çaba sadece medyada yer almakla sınırlı kalmakta ve Amerika ile Rusya'nın Suriye halkının iyiliği için çatışmanın sonlandırılması yönünde değil, sudan bahanelerle hükümetle muhaliflerin karşılıklı savaşının sürmesi yönündeki gizli istekleriyle karşı karşıya gelmektedir. Adeta yaşananlar Amerika ve Rusya'nın hakemlik yaptığı bir maçtır. Türkiye ise Suriye halkının isteklerinin yerine gelmesi ve mültecilerin zorla değil kendi istekleri ile vatanlarına dönmesi için bütün gücünü sarfetmektedir. Bunun için de onları hür ve şerefli olarak vatanlarını yeniden inşa etmek vatanlarına dönme konusunda cesaretlendirecek temel güvenlik şartlarını ve siyasi zemini oluşturmaya çalışmaktadır. Fakat geçerli bir siyasi çözüm önerisi olmadığı, özellikle de Rusya açıkça askeri müdahalede bulunduğu ve Amerika net olmayan, daha doğrusu Suriye halkının isteklerinin aksine bir tutum benimsediği müddetçe Suriye'den göç çözümsüz kalacaktır. Suriye halkının dışarıda ve içeride dile getirdiği çözümler şunlardır:

1. Siyasi bir çözüm yoluyla rejimin değişmesi, dış ülkelerin Suriye'nin içişlerine karışmaksızın, onlar tarafından belirlenmiş bir siyasi rejim tarzı dayatmaksızın ve hiçbir tarafı dışlamadan kapsamlı bir barışa ulaşmak.
2. Gençler üzerinde odaklanarak zayıf geçen bu yılları aşabilecek bilimsel ve pratiğe yönelik organizasyonlar yapılmalıdır. Çünkü onlar geleceğin erkek ve kadınları olacaktır. Onları ülkelerinin imarına hazırlamak için ekonomik, bilimsel ve siyasi, mümkün olan her yoldan desteklemek.
3. Birinci isteğimiz gerçekleşmezse, en azından ulusal bir uzlaşa sağlanarak Suriyelilerin güvenli bir bölgede iskân ettirilmesi sonra da bilimsel ve ekonomik açıdan iyi durumda olanlar da dahil herkesin ülkelerine dönmeleri için teşvik edilmeleri. Bu güvenli bölge Suriye'nin ister kuzeyinde ister güneyinde yer alsın, Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmının ülkelerine dönmelerini garanti edecektir.

Tavsiyeler ve Sonuç:

Suriyeli mülteciler Türkiye'yi güvenlik standartları, siyasi, iktisadi ve dini standartlar bakımından en iyi yer olarak görmektedirler. Bunun sebebi, Türkiye hükümetinin ve Türk halkının onların başına gelen insani durumu daha iyi anlaması, hükümetin kendilerine her türlü kolaylığı sağlaması, onlara yavaş yavaş sunulan imkânlar hükümetin Ensar ve Muhacir fikrini benimsemiş olması, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Gaziantep'e "Ensar şehri" adı verilmesidir. Suriyeli olduğum için ve Suriyeliler ile içiçe olduğum için şunu söyleyebilirim: Suriye halkı bazı şeyler hakkında hemfikirdir. Bunların en önemli üç tanesi şunlardır:

1. Suriyeliler arasında ayırım gözetmeksizin onları ülkelerine kabul eden Türkiye'ye şükran duymak.
2. Suriye'de zulüm bittikten, istikrar sağlandıktan ve yeniden imar başladıktan sonra ülkelerine tekrar dönme isteği.
3. Karamsarlık ve yakın zamanda karamsarlıklarını giderecek ve meşru isteklerinin yerine gelmesini sağlayacak bir çözüm ümidinin olmaması.

Ayrıca Suriyelilerin Türkiye'den bazı ricaları var:

1. Türkiye'nin onlar için asli bir vatan haline gelmesi. Çünkü onların ülkelerine dönebilmeleri uzun zaman alabilir, belki de hiç gerçekleşemez.
2. Suriyeliler ile ev sahibi Türk halkı arasında uyum sağlanmasının kolaylaşması için hükümet ve dinî ve sivil organizasyonlar tarafından arada köprü oluşturacak çalışmaların yapılması.
3. Medya araçları kullanılarak onları Suriye'den yapılan göçün olumlu yönlerini açıklamaya teşvik etmek. Nitekim bu göç, olumsuz değil olumlu bir olgudur. Bütün zorluklarına rağmen, kısa ve uzun vadede iki millet arasında farklı alanlarda ilişkilerin güçlenmesine vesile olmaktadır.
4. Diğer ülkelerden Türkiye'ye gelen Suriyelilerin, özellikle de ailesi Türkiye'de bulunan ya da başka bir çaresi kalmayan kişilerin işlerinin kolaylaştırılması yönünde çalışmalar yapılması.

Bu makaleyle, bildiğim kadarıyla Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinin sebeplerine, göç hareketinin sadece Suriye halkının savaştan kaçıp güvenli bir yer aramalarından ibaret olmadığına, bu durumun hem Türklere hem de Suriyelilere olumlu ve olumsuz etkileri bulunduğu, Türkiye'nin bugüne kadar Suriye halkını destekleyici bir tutum sergilemesi sebebiyle büyük bir baskı altına alındığına ve bu destekleyici tavrını sürdürdüğüne ışık tutmaya çalıştım. Bunun yanısıra, Suriyelilerin Türkiye'ye yönelik görüşlerinden, duygularından ve isteklerinden söz ettim. Son olarak da çözümler, alternatifler ve tavsiyeler sundum.

Allah kabul ve muvaffak eylesin.

KAYNAKÇA

- Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyeri el-Maafiri (h. 213), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sakâ v.d., Mustafa el-Babi el-Halebî, 2. Bs., Kahire, 1375/1955.
- Ahmed b. Faris b. Zekeriya el-Kazvîni er-Razi, Ebu'l Hüseyin (h. 395), *Mekâyisü'l-Luğa*, thk. Abdusselam Muhammed Harun, Dâru'l-Fikr, 1399/1979.
- Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî (h. 241), *Müsned*, thk. Şuayb el-Arnaûtî v.d., Müessesetü'r-Risâle, 1. Bs., 1421/2001.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail, *Sahih*, thk. Muhammed Züheyr b. Nâsır en-Nâsır, Dâru Tavku'n-Necât, 1. Bs., 1422.

-
- Ebu'l-Kâsım Aburrahman b. Abdullah b. Ahmed es-Suheyli (h. 581), er-Ravdu'l-Unuf, thk. Ömer Abdusselam es-Selâmî, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1. Bs., Beyrut 1421/2000.
 - Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe en-Nümeyrî el-Basrî (h. 262), *Tarihu'l-Medîne*, thk. Fehîm Muhammed Şeltut, Cidde (h.) 1399.
 - İbn Ebi Hatim er-Râzî, Ebû Muhammed Abdurrahman b. Muhammed b. İdris b. Münzir et-Tamimi (h. 327), *Âdâbu-ş-Şâfiî ve Menâkibihi*, thk. Abdulgani Abdulhâlîk, Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 2003/1424.
 - İbn. Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem b. Ali Ebu el-Fadıl Cemaluddîn (h. 711), *Lisanu'l-Arab*, Dâru's-Sâdır, 3. Bs., Beyrut (h.) 1414.
 - Muhammed b. Ebî Bekir b. Abdilkadir el-Hanefi er-Razi (h. 666), *Muhtâru's-Sihah*, thk. Yusuf eş-Şeyh Muhammed, el-Mektebetü'l-Asriyye, 5. Bs. Beyrut-Sayda 1420/1999.
 - Müslim, İbn Haccac Ebu'l-Hasen el-Kuşeyrî en-Nisâbûrî (h. 261), *Sahih*, thk. Muhammed Fuad Abdülbâkî, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut
 - el-Hamevi, Şihabuddin Ebu Abdullah Yakut b. Abdullah el-Rumi (h.626), *Mu'cemu'l-Buldân*, Dâru's-Sâdır, Beyrut.

Migration from Syria to Turkey: Reasons, Results and Hopes*

Muhammad Sheikh Muhammad NECCAR**

Translated by: Tuba ERKUT***

Abstract

Emigration is a very old phenomenon, which means a person leaving his place of birth to live apart from his family, friends, and relatives. There are various factors - that may either be beyond a person's control or that are simply arbitrary - which force a person to move to other lands. Immigration has positive or negative consequences for countries that welcome new populations from outside. The same argument can be made about what has been the greatest influx of people in recent times, namely the "Wave of Migrants from Syria to Turkey." Syrians were either forced to move to different regions in Syria or emigrated to other countries. And Turkey was among the most popular destinations for the emigrants. Indeed, Syrian immigrants coming to Turkey far outweigh those going to Europe. The majority of Syrians emigrated to southern Turkey because of its proximity to Syria while a considerable portion of them moved to big cities like Istanbul. There are certain political, religious, and geographical factors that come into play when considering why Syrians chose Turkey as their new abode.

This study will provide a brief description of migration, make a case for the need to do more research on the subject, focus on special or general reasons why Syrians have decided to make Turkey their new home as well as dwelling on the positive and negative effects of the latest immigration wave of Syrian to Turkey. The study will also address the expectations of Syrians from Turkey as well as their concerns and make a series of suggestions to make life easier for both sides. The conclusion section will contain a summary of the study.

Keywords: Migration, Refugee, Ansar, Syrians, Turks, Syria, Turkey

* This paper is the English translation of the study titled "Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar" published in the 4th issue of *İlahiyat Akademisi*. (Muhammad Sheikh Muhammad NECCAR, "Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar", *İlahiyat Akademisi*, sayı: 4, 2016, s. 185-198.) The paper in Turkish should be referred to for citations.

** Asst. Prof. Gaziantep University, Faculty of Divinity, Department of Arabic and Rhetoric, muhamednajar@gmail.com.

*** Res. Asst., Gaziantep University, Faculty of Divinity, Department of Tafsir, tubahatip@hotmail.com.

Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar

Özet

Göç, kişinin doğduğu yeri, eş, dost ve akrabalarının yaşadığı diyarı terk etmesi anlamına gelen çok eski bir olgudur. Kişiyi buna iten zorunlu veya ihtiyarî birçok sebep bulunmaktadır. Göç, hem terk edilen yer hem de göç edilip yerleşilen bölge açısından olumlu veya olumsuz neticeler doğurmaktadır. Son yılların en önemli iltica hareketi olan "Suriye'den Türkiye'ye göç" konusunda da aynı şeyi söylemek mümkündür. Suriyeliler gerek ülke içindeki farklı bölgelere ve gerekse ülkeleri dışına göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu hususta özellikle de Türkiye tercih edilmiştir. Nitekim Suriye'den Türkiye'ye yapılan göç, Avrupa'ya yapılan göçe oranla çok daha fazladır. Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin çoğunun, Suriye'ye yakınlığı dolayısıyla ülkenin güneyini tercih ettiği; yine azımsanamayacak kadar kişinin de İstanbul ve diğer şehirlere yöneldiği görülmektedir. Suriyelilerin, göç yeri olarak özellikle Türkiye'yi tercih etmeleri siyasi, dini ve coğrafi sebeplere dayanmaktadır.

Bu çalışmada kısaca göçün tanımı, bu konuda araştırma yapmanın gerekliliği, Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinin özel veya genel sebepleri ve göçün Türkiye ve Suriye üzerindeki olumlu-olumsuz etkileri üzerinde durulacaktır. Çalışmada Suriyelilerin Türkiye'ye dair endişeleri ve Türkiye'den beklentileri de ele alınacak ve bu konuda çeşitli öneriler sunulacaktır. Sonuç kısmında da çalışmanın özetine yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: Göç, Mülteci, Ensar, Suriyeliler, Türkler, Suriye, Türkiye

الخلاصة:

الهجرة بمعنى ترك بلد الولادة وإقامة الأهل والعشيرة ظاهرة قديمة جديدة؛ لها أسبابها المفضية إليها، سواء أكانت اختيارية أم قسرية، ولها نتائج سلبية وإيجابية على البلد المهاجر منه وإليه، والأبرز في السنوات الأخيرة هجرة السوريين داخل البلاد وخارجها، وتحديداً إلى تركيا فنسبتهم أضعاف ما في البلدان الأوروبية من مهاجرين سوريين.

ومن تركيا اختار معظم المهاجرين جنوبها المحاذي لبلدهم ففيه جُلُّ السوريين، وأثر قسم ليس بالقليل الإقامة في إسطنبول وغيرها من المدن التركية، ثم إن سبب هجرة السوريين إلى تركيا المجاورة ترجع لعوامل سياسية ودينية وجغرافية.

وهذا البحث يتناول تعريف الهجرة بإيجاز، وسبب الكتابة فيها، وواقع المهاجرين السوريين في تركيا وهجرتهم إليها من حيث الأسباب الخاصة والعامة والنتائج الإيجابية والسلبية على الأثرak وتعرضت لما يتخوف منه السوريون في تركيا وما يتمنونه، ثم ذكرت. وتركيا والسوريين وبلدهم والخاتمة وفيها خلاصة البحث -وهي أشبه بالأمنيات- الحلول والبدائل، وأنهيت البحث بالتوصيات.

الكلمات المفتاحية: هجرة، مهاجرون، أنصار، سوريون، أتراك سورية، تركية.

Introduction

The term (الهِجْر) is the opposite of the verb “rejoining”, and it is from the first grade in this regard. Hajarahu - yahjuruhu- hajran- hijranan means “S/he ended this/that.” The termination of the relationship between two people is verbally indicated as “yahtajirani” and “yatahajarani”. The term “hijran” is also used as the noun form of the term “hijrat”. The term “tahajur” means “getting interrupted”.¹

Ibn al-Faris says the letters (ح, ج) have two bases. One of them means being estranged and ending the interest while the other indicates pulling and tying something.²

The literal meaning of the term is “to abandon a place and migrate to another for certain reasons”. Migration has two forms, physical and spiritual, both of which can be performed simultaneously at certain times. In addition, migration occasionally occurs permanently or temporarily. Ibn al-Faris states the following: “The statement that ‘people moved from this place to that place’ means abandoning the current place for another environment. Just like the emigration of muhajirs from Mecca to Madinah.”³ These emigrations are under the scope of permanent, physical, and spiritual migrations. Immigration to Ethiopia was temporary, physical, and spiritual.

Ibn Manzur makes the following statement: “A hadith reflects that ‘people should not be estranged from one another no longer than three days’ [The term “hijra” is used to indicate estrangement in the hadith].” “Hijra” here is used to reflect the “opposition of reuniting”. This indicates that it is not appropriate for Muslims to be estranged from each other for longer than three days. Those who follow the people supporting innovation and the self should be avoided until they abjure and follow the true path. Accordingly, Prophet ordered his people to avoid from Kab ibn Malik and his friends for 50 days thinking that they might have been in disunion as they fell behind the Expedition to Tabuk. Moreover, he avoided his wives for a month for certain reasons.⁴ The spiritual emigration that is permanent is performed against the followers of innovation. It is permanent as long as they do not abjure, and it becomes temporary when they abjure following the true path. Ilya (Jerusalem), which was controlled by the Christians Prophet explained the concepts of permanent and temporary hijra following the conquest of Mecca as

¹ Muhammad ibn Muqarram ibn Ali Abu al Fadil Jamaluddin ibn Manzur (h. 711), *Lisanu al-Arab*, “hcr” art., Daru Sadir, Third Edition, Beirut (h.) 1414, 252/5; Zainattin Abu Abdallah Muhammad ibn Abi Baqr ibn Abd al-Qadir al-Hanafi al-Razi (h. 666), *Muhtaru as-Sihah*, inv. Yossef Sheikh Muhammad, al-Maktabatu al-Asriyya, Fifth Edition, Beirut-Saida, 1420/1999.

² Ahmad ibn Faris ibn Zakariya al-Qazwini ar-Razi, Abu al Husein (h. 395), *Makaisu al-Lughah*, inv. Abd as-Salam Muhammad Kharun, Daru al-Fiqr 1399/1979.

³ *ibid.*

⁴ *Lisanu al Arab*, “hcr” art.

follows: "Muhajir is the person who avoids from what God bans."⁵ This hadith removes the so-called contradiction in the following statement by the Prophet:

"There is no such thing as hijra to Madinah after the conquest of Mecca. There are only jihad and relevant intentions. Follow when you are called to fight in the path to God"⁶

Purpose of the Study

Migration of Syrians or their exile from their countries is one of the clearest and most tragic forms of emigration in the 21st century. As this emigration has fearsome effects and threats regarding the future of both Syria and other countries, the case of Syrian people affects anybody who is sensitive and cautious. Even talking in this issue is sorrowful. The crises of Syrians in Syria and other countries created a great emigrant crisis in the world. According to certain authorities, the number of Syrian emigrants reached 13 million people. Half of them live in Syria while more than six million live outside the country.

Turkey hosts more than three million of them. Migrants have taken refuge in the cities close to the border such as Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep and Kilis. According to the United Nations, there are a million immigrants in this area. According to the statement of the Governor of Istanbul, there are approximately 500,000 Syrian people in Istanbul. Of them, 400,000 are officially registered.⁷ The number of migrants is still increasing.

It should be known that Syrians' immigration to Turkey is actually an exile that is obligatory due to the tragic state of Syria, rather than their own choices. They state the following for the case in Syria:

I leave you my dear country/with the tears falling down my eyes!

I did not choose to get away/but it is my destiny to live away!

The earth asks, crying:/ did you prefer living somewhere else abandoning me?!

The grief in my heart says:/ I will leave my heart here and go away.

They want to return to Damascus for that purpose.

This study briefly mentions the reasons, positive and negative aspects, solution recommendations and alternatives regarding the migration of Syrians to Turkey, the neighboring country on the north, and it reflects the outcomes.

⁵ Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, Hadith no: 6515, 66/11; al-Bukhari Iman, 10.

⁶ Ahmad ibn Hanbal, *al-Musnad*, Hadith no: 1991; al-Bukhari, Hadith no: 3077; al-Muslim, Hadith no: 1353.

⁷ <http://www.stunl.com>

The Reasons of Migration from Syria

Ilya (Jerusalem), which was controlled by the Christians emigration movements from the era of the Prophet Abraham to the present time have had certain reasons, which might be general or private.

General Reasons

Three of the most obvious reasons of Syrians' immigration to Turkey and other countries, which are valid for any immigrants, are as follows:

First: The absence of any imminent political solution that will meet the needs of Syrian people and the increase of the violent acts by the authority neglecting the demands of the people who desire freedom and by the extremist Islamist organizations. As a result of these tensions, Syria has become an unlivable place and the public has been forced to migrate.

Second: The rejection of many migrants and their families to take part in the civil war in their countries and fears related to the outcomes of this rejection such as compulsory military service. Syrians wanted to ensure that the public achieved the authority in a peaceful way, rather than with arms but this did not occur as how they planned.

Third: The search for the better ways of living and education which they lost in their countries or which significantly deteriorated in time. The direct and rapidly provided opportunities in the host country and priorities for them compared to other migrants. Germany and Canada especially display the same attitude despite the general negative approach of the Europe which was indifferent to the issues in Syria and public calls in Canada and other non-European countries indicating that Syrian refugees should be welcomed sincerely. However, this indifference caused many people to lose their lives. Many people who wanted to immigrate to these countries by sea lost their lives on the voyage. Those who managed to reach the countries they planned lost their properties and beloved ones and shed blood.⁸

However, there were people who understood why and how the western countries welcome the qualified refugees. Certain Turkish academicians stated that certain European countries accepted Syrian academicians and facilitated their procedures for stealing the scientific and technical approaches and studies in Syria.⁹

⁸ Turkey was not the only country used for immigrating to Europe. Moreover, there is an immigration movement from the south of Mediterranean to north. However, Turkey undertook more responsibility than other countries for many reasons, which happened as the western countries did not approve Turkey in terms of establishing a buffer zone, NATO Patriot missiles were drawn back from Turkey, and international aids for the refugees decreased.

⁹ A meeting conducted with the Syrian academicians in Gaziantep University, November 2016.

Particular Reasons of Migration

As soon as the protests for freedom started in Syria, the regime there reacted with oppression and violence, and the roads before the Turkish embassy were filled with people before the war got bigger. More precisely, Turkey has opened its doors to Syrian migrants for religious, political, regional, and humanitarian reasons without any fears. Therefore, most Syrians have taken refuge in Turkey. It is without a doubt that Turkish people, who are the brother of the Syrians, know what hijra and brotherhood mean and are aware of the relation and religious and geographical relationships between both countries. This was also another factor causing Syrians to take refuge in Turkey. Some of the particular reasons of migration include:

- ✓ The growth of the war since the first half of 2012 and increase in bombardment on the northern areas of Syria, particularly Jisr al-Shughur, Idlib. People escaped to Turkey due to the life-threatening case every time bombardments on these areas or the peninsula increased. The number of immigrants reached the maximum level as the war broke out in Aleppo and government aimed to stress its own presence in the rural areas at the northeast.

- ✓ The dense population in the northern Syria, particularly Aleppo.

- ✓ Sincere and official welcome from Turkey and fulfillment of their legal demands without paying attention to race, religion, or sect.

- ✓ Finally, easiness of reaching Turkish borders, or more precisely, facilitation of revolution based on humanitarian reasons, and physical closeness between Turkey and Europe.

Positive and Negative Aspects of Migration

The fact that Turkey has been ruled by a religious government regarding muhajirs as brothers and friends is a great blessing from Allah for the Syrian people as also mentioned by other people. This could be understood from the positive reactions of Syrians when the preference of the Turkish majority became a reality in the polls. What Turkish people wanted was also the wish of Syrians. This satisfaction of Syrians arose from the hope that Turkish people would provide more services to them, introduce laws that would improve Syrians' lives, or the futures of them, their relatives and siblings would be assured. They only wanted stability for Turkey, their second home county in which they will live in safety and peace until they return to Syria following the termination of the dark period there. Syrians did not forget the awful attitude in other countries. This desire of Syrians was clear when they prayed to God for protecting Turkey during the coup attempt and feared that Turkey would end up like Syria, Egypt, Yemen, Libya, and other Arabic countries.

Human migrations have positive and negative results for the Syrians and Turkish people in any cases. In addition, negative aspects may be positive for others due to certain features. For example:

1. Increase in Financial Activities and Investments

The immigration of Syrian scholars, financial experts and capital owners to Turkey opened the doors of Turkish economy. Businessmen in the northern Syria moved to Gaziantep, Turkey. According to the recent statistics, Syrians are the leading foreign investors with approximately 4500 businesses and 666 million Turkish liras provided to the Turkish capitals since the beginning of the Syrian crisis. This crisis strengthened the commercial and financial activities and helped increase the investments of Syrians in Turkey and direct the foreign investors to Turkey in the last two years. Official statements indicate that many of Syrian businesses are located primarily in Istanbul and densely in the cities close to the border such as Gaziantep, Mersin, and Hatay.¹⁰ These financial activities arise from the sincere and tolerant attitude from the Turkish people and government which Syrians cannot deny at all.

However, all positive aspects have a negative aspect. For example, opportunities of Turkish workers have decreased as Turkish employers and companies preferred employing Syrians. One of the reasons Syrian workers are preferred is that Syrian manpower is less expensive than the Turkish manpower. While Turkish people do not accept 100 liras a day, Syrians accept approximately half of this fee as they are in need.

The laws prohibit foreigners from working in Turkey without the relevant permissions, but the government neglect these laws for Syrians. No Syrians working illegally or with Turkish employers have been penalized thus far. In addition, the Turkish government makes efforts to close the gap between the Turkish and Syrian workers through the laws and decisions assuring the rights of Syrian workers and making them equal to Turkish workers. The current Turkish government clearly knows what immigration means and responds to it in the best way possible. There used to be Turkish people who immigrated to Europe, particularly Germany, to work. This affected the German people, some of whom even complained about the situation because Turkish people captured their occupational opportunities. Just like what Syrians are doing now in Turkey. The number of people demanding that the government should spare a higher budget for the Turkish people is increasing. However, their calls are not responded. Syrians have constant contributions to the Turkish economy in terms of both manpower and investments and through the businessmen just like how Turkish people form a great society in Germany that needs the support of the Turkish in many economic

¹⁰ <http://www.dailysabah.com; www.turkpress.co/node>

areas. Some of the Syrians state the following: We will act like muhajirs doing our best, with the permission of God, if Turkish people act as Ansar people toward us.

2. Turkey's Use of Syrian Brain Drain

Turkey has attributed great importance to the brain drain from Syria. These people are not less important than the capital owners. On the contrary, they are more important. Turkey has more rights to benefit from these people compared to Europe. It has welcomed these people, enabled Syrian people and those coming from them to enroll at universities, and helped establish bridges between the Arabs and other Muslims. With the latest decisions, the idea of granting Turkish citizenship to scientists and people who are academically competent was adopted. Therefore, the doors were closed to the European human traffickers. Many faculties providing classes in Arabic were opened in many Turkish universities following these decisions. One of these schools is Gaziantep University, and probably the most well-known of these schools is Mardin University. Four faculties, the fee of which is not that high and which provides Arabic classes, were opened this year. Thus, many Arabic and non-Arabic students were collected. Moreover, new Syrian academicians were needed in this regard. However, unfortunately, the education level in Syrian decreased although these educational activities were in favor of the Syrian students and academicians in Turkey.

3. Living Conditions Getting Harder

Syrians moved to southern Turkey, which made the living conditions of Turkey and refugees more difficult. The rates of real properties have increased significantly. Neither Turkish nor Syrian people can deny that the rental fee of a regular apartment increased from 500 to 1000 liras and continued in this rate. This increase in rental fees is annoying for people, regardless of whether they are Turkish or not. Syrians show empathy to the feelings of Turkish people living in rental houses, but they cannot do anything as they also suffer from the same. Turkish people say that rental fees would not have increased if Syrians had not come while Syrians say they do not have the full responsibility in this regard. The responsibilities of greedy and abusive landlords and real estate agencies are more. The increase in rents makes the landlords happy while upsetting the tenants. The following statement by an Arab is an example: The troubles suffered by a society pave the way for abuses from other societies. The increase in rents caused certain students to leave school and university because only a single employed person is not adequate for meeting the expenses of a family, which negatively affects the number of students. A Syrian father says that he has five daughters. They are all at the ages of primary and secondary school. Approximately 500 liras are necessary

just for their transportation expenses. He works in a construction site and his wage does not exceed 1200 liras monthly. How can he send them to school?¹¹

I would say the Turkish people relieved our problems related to living conditions and helped the Syrians in the beginning. However, the load on the shoulders of the government increased, making the issue unbearable. A refugee told me the following: There is a group of young Turkish people who voluntarily bring all sorts of basic materials, tools, and supplies to every Syrian home they help. There are many similar examples. However, as the living conditions got more difficult, the following reactions reflected here without any revisions emerged.

Certain trustworthy refugees state the following: “We appreciate the benevolent and merciful attitudes of the Turkish people. We cannot deny their aids to us in the past. They are hospitable people with strong religious beliefs. We also know the pressure of the eastern and western countries over Turkey. However, this does not mean that we will stay silent against the unacceptable attitudes toward our brothers and sisters. They approach us as tourists in Turkey. Most of the Syrians here are either self-employed or work for a low fee with no social insurance. They are not given the permission to work as they have no valid passport.”

Another person living in a tent city in Kilis says the following: “We appreciate and thank Turkish authorities for all formal procedures, ensuring safety and providing services in tent cities whether we like or not. However, despite these, we hope the war in Syrian ends and we can return to our home country.” That refugee said the following when I asked about the reason for wishing to return: “Staying away from the relatives and friends is the greatest obstacle. Life conditions are difficult and expenses are high.” The refugee also added the following: “I wanted my mother to stay with me in the tent city but she could not adapt to the environment. She decided to return back to where she was born and she is all alone now in Aleppo. Therefore, I will return at the earliest opportunity.”¹²

A refugee from Gaziantep makes the following statement: “Due to the fears of being called for military service, I came to Turkey and was employed by a Turkish employer. I was trying to look after my family but my job was not

¹¹ According to what Ercan Demirci, deputy secretary of the Turkish Ministry of National Education, said, the number of Syrian refugee students in Turkey is 450,000 in the current academic year. See: www.turkeyalaan.net. I would say that This is the official number of students registered in schools. According to certain statistics, there are unregistered students as many as the registered.

¹² The following is mentioned in the study entitled “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler” and published by Oytun Orhan in July 2014: “Most of the refugees prefer to live outside the camps despite the positive environment and assurance of meeting the basic needs. The greatest issue is that the life in camps is boring. Refugees are dissatisfied with doing the same in a confined area every day. In addition to getting bored, they also feel their freedom is confined as entrances and exits depend on permissions.” See: alsouria.net. Moreover, there are other reasons for them to prefer outside the camps. One of them is that they want to live close to their relatives living in other cities of Turkey.

permanent. Rent, electricity, water, and telephone bills piled up whenever the job was disrupted. In addition to these, I fell ill, and I was hospitalized and operated on a couple of times. I did not pay for these, which was quite nice. I recovered thanks to God but I am still under observation. I am waiting to recover totally to return to Syrian as soon as stability is ensured. My longing for Syria is great at the moment. Life is also expensive here.”

A third person says the following: “We really love Turkey and wish no troubles for Turkey. However, we do not wish for ourselves. We are all beaten up. Life brought all sorts of grief to us. We want to have peace and trust until Turkish citizenship is granted or we demand a temporary Turkish passport to go to other countries at least.”

A fourth person states the following: “We recognized the personalities of certain Syrians. Some are committed to Islam and their principles and positive values. For instance, one of the Syrians in Kahramanmaraş said to me that they did not change their traditions and customs and that they religiously lived in Turkey like how they did in Syria. Some got caught up in the fake attraction of losing the personal and social control and got away from most of the religious principles to adapt to their new lives.”

A fifth person mentions the following: “The greatest obstacle for all Syrians is the inability to speak Turkish. Language is an instrument that enables us to get to know our Turkish neighbors and facilitates the adaptation. Living conditions of a person who can speak Turkish are better than most of the people who cannot speak it well.

Following these interviews I conducted to examine the state of Syrians in Gaziantep, Kilis, and Kahramanmaraş, I realized that everybody I talked to are in a great desire of returning back to Syria, which we cannot condemn. When Bilal al-Habashi migrated to Madinah, he became ill like the other muhajirs. When the disease ended, he laid in the yard of his house and read the following poem:

Will I be able to go to Fah and see plants like
Izhir and Jalil?!

Will I be able to drink Majanna water and see
the mounts Shama and Tufail¹³?

The reasons for Syrians’ desire to return back to their home countries include the following:

¹³ See Ibn Hisham, *as-Siratu an-Nabawiyya*, 1/589; Abu al-Qasim Abd al-Rahman ibn Abdullah b. Ahmad as-Suhaili (h. 581), *ar-ar-Rawdu al-Unuf*; inv. Umar Abd as-Salam as-Salami, Daru Ihya’i at-Turasi al-Arabi, First Edition, Beirut (1421/ 2000) 5/31. Fah: A place outside Mecca. Izhir: A plant with a pleasant smell. Jalil: A sort of plant. Majanna: A fair set at an area, which is colder than Mecca, in the south of Mecca during the Days of Ignorance. Shama and Tufail: Two mounts in Mecca.

1. Love for the place where they lived their childhood and youth.
2. The fear that the demographic structure and residents of their home cities may change.
3. High expenses before the war.
4. Difficulties in establishing communication with the Turkish people to the linguistic differences.

During my interview with one of the people who immigrated to Turkey first, the statements of the interviewee reminded me of Abu Baqr's (r.a.) answer regarding the Fay goods Ansar received from Bani Nadir and their beautiful attitudes. Ilya (Jerusalem), which was controlled by the Christians Prophet said the following to the Ansar in a hadith: "Your muhajir brothers and sisters have no goods. I can share both fay goods and your own goods with them if you like. Or I can only share the fay goods with them." Ansar people replied as follows: "O Prophet! Share fay goods with them and help them using our goods however and how much you like." Upon this, the following verses were revealed: "...but give [them] preference over themselves, even though they are in privation.." [al-Hashr 59/9] Abu Baqr stated the following: "O Ansar people! May God be pleased with you! The situation of yours and ours can be explained with the following statement of Ganawi: May God be pleased with Bani Jafar. They did not give up when we were in a hard situation. Even our mothers would give up in those times. They regarded us as one of them and gave us their coolest and warmest rooms".¹⁴

What Syrians feared the most when they immigrated to Turkey is the abuse of their mistakes by the malevolent people when they do one, considering the case of Abdallah ibn Ubay ibn Salul who stated "Our country became over populated. We do not have anything now. Our ancestors say 'don't bite the hand that feeds you!' You should know that if we return to Madinah, the powerful ones will banish the weak. (Turning to the people in his tribe) These muhajirs stay in Madinah thanks to your aids. They will abandon your countries if you cut your aids."¹⁵ However, fortunately, the current Turkish government approach every refugee, without paying attention to their race, group and sect, until the safety is ensured in their countries and they wish to return there.

Solutions and Alternatives

Many countries make efforts to end the tension in Syria, to fulfill the demands of the Syrian people and ensure justice, and to protect the Syrians in their homeland. However, these efforts are only reflected visually in the media.

¹⁴ *Mujamu al Buldan* 1/29; *Adabu ash-Shafii wa Manakibihi*, p. 212.

¹⁵ See Ibn Hisham, *ibid.*, 2/291; Abu Zaid Umar ibn Shabba an-Numairi al-Basri (h. 262), *Tarihu al-Madinah*, inv. Fahim Muhammad Shaltut, Jiddah (h.) 1399, p. 365-365.

Moreover, USA and Russia have secret plans to maintain the war between the government and opposition while stating insignificant excuses instead of ending the conflicts for the wellness of the Syrian people. What is taking place in Syria is like a game arbitrated by the USA and Russia. Turkey, on the other hand, makes every possible effort to ensure Syrian people's demands are fulfilled and refugees return to their countries voluntarily rather than being forced. For that purpose, Turkish authorities work to prepare the basic safety conditions and political grounds that will encourage Syrians to return to Syrian and to rebuild their countries as free and honorable people. However, emigration from Syria will continue as long as a valid political solution is not found, Russia performs obvious military actions, and USA keeps on adopting an attitude that is unclear, or more precisely, that objects to the demands of the Syrian people. The solutions internally and externally mentioned by the Syrian people include the following:

1. Changing the regime through a political solution and conducting an extensive peace process without other countries' interference to Syria's internal operations, without obligating a regime determined by these countries, and without excluding any parties.
2. The youth should be the focus, and scientific and practical organizations should be conducted to overcome these unfruitful years. Young people are men and women of the future. Supporting them financially, scientifically, and politically, or through every possible way, to make sure they are prepared to reconstruct their country.
3. If our first plan does not succeed, positioning Syrians in a safe region after reaching a national consensus and encouraging every Syrian person including those who are scientifically and financially stable to return back to Syria. This safe zone will ensure that most of the Syrian migrants will return to their countries regardless of whether they are in the north or south of Syria.

Recommendations and Conclusion

Syrian refugees consider Turkey as the best place in terms of safety, political, financial and religious standards because The Turkish government and people understand what Syrians have been suffering, the government has provided all sorts of opportunities and adopted the idea of Ansar and Muhajir, and Gaziantep was named as the "Ansar city" by Recep Tayyip Erdoğan, the President of Turkey. As I am a Syrian and live with the Syrians, I can state the following: Syrian people agree on certain things. The following are the three most important among them:

1. Appreciating Turkey that accepts Syrians without performing differentiation among the Syrians.

2. Desire to return back to Syria after the oppression ends, stability is ensured, and rebuilding activities start.

3. Absence of a solution hope that will terminate the pessimism among the Syrians in the near future and ensure that their legal demands are fulfilled.

Syrians also have certain demands from Turkey:

1. Making the country a home for Syrians because the return process may take a long time or may not happen.

2. Performing studies that will serve as bridges between the government and religious and civil organizations to facilitate the adaptation between the Syrians and Turkish people.

3. Using media and encouraging the press to explain the positive aspects of migration from Syria. The Syrian migration is actually a positive case. Despite all sorts of difficulties, this migration serves to strengthen the relationships between two nations in certain areas.

4. Performing studies to facilitate the works of Syrians who come to Turkey from other countries, who stay with their families or who have no other choice.

This study aimed to shed light on the reasons for Syrians' immigration to Turkey, and to indicate that Syrians did not only emigrate to escape from war in Syria for finding a safe place, that this case has positive and negative effects on both Turkish and Syrian people, and that Turkey has been made the target of pressures and criticisms as it has displayed and maintained a supportive attitude for all Syrian people. Moreover, this study also reflected Syrians' ideas and emotions related to Turkey, and their demands from the country. Finally, it provided solutions, alternatives and recommendations.

May God accept and make it successful.

REFERENCES

- Abd al-Malik ibn Hisham ibn Ayyub al-Himyari al-Maafiri (h. 213), *as-Siratu an-Nabawiyya*, inv. Mustafa as-Saka et al., Mustafa al-Babi al-Halabi, Second Edition, Cairo, 1375/1955.
- Ahmad ibn Faris ibn Zakariya al-Qazwini ar-Razi, Abu al Husein (h. 395), *Makayisu al-Lugha*, inv. Abd as-Salam Muhammad Kharun, Daru al-Fiqr, 1399/1979.
- Ahmad ibn Hanbal ash-Shaybani (h. 241), *Musnad*, inv. Shuaib al-Arnauti et al., Muassasatu ar-Risala, First Edition, 1421/2001.
- al-Bukhari, Muhammad ibn Ismael, *Sahih*, inv. Muhammad Zuhair ibn Nasir an-Nasir, Daru Tawku an-Najat, First Edition, 1422.

- Abu al-Qasim Abd al-Rahman ibn. Abdullah b. Ahmad as-Suhaili (h. 581), ar-Rawdu al-Unuf, inv. Umar Abd as-Salam as-Salami, Daru Ihyai at-Turasi al-Arabi, First Edition, Beirut 1421/2000.
- Abu Zaid Umar ibn Shabba an-Numairi al-Basri (h. 262), *Tarihu al-Madinah*, inv. Fahim Muhammad Shaltut, Jiddah (h.) 1399.
- Ibn Abi Hatim ar-Razi, Abu Muhammad Abd al-Rahman ibn Muhammed b. Idris ibn Munzir at-Tamimi (h. 327), *Adabu ash-Shafii wa Manakibihi*, inv. Abd al-Gani Abd al-Haliq, Daru al-Qutubu al-Ilmiyya, Beirut-Lebanon 2003/1424.
- Ibn Manzur, Muhammad ibn Muqarram ibn Ali Abu al-Fadil Jamaluddin (h. 711), *Lisanu al-Arab*, Daru as-Sadir, 3. Edition, Beirut (h.) 1414.
- Muhammed b. Abi Bakr ibn Abd al-Qadir al-Hanafi ar-Razi (h. 666), *Muhtaru as-Sihah*, inv. Yossef ash-Shaih Muhammad, al-Maktabatu al-Asriyya, Fifth Edition Beirut-Saida 1420/1999.
- Muslim, Ibn Hajjaj Abu al-Hasan al-Kushairi an-Nisaburi (h. 261), *Sahih*, inv. Muhammad Fuad Abd al-Baqi, Daru Ihyai at-Turasi al-Arabi, Beirut
- al-Hamawi, Shiabuddin Abu Abdallah Yaqut ibn Abdallah al-Rumi (h. 626), *Mu'jamu al-Buldan*, Daru as-Sadir, Beirut.

الهجرة السورية إلى تركيا؛ أسباب ونتائج وآمال*

د. محمد عمر النجار

جامعة غازي عنتاب - كلية الإلهيات؛ قسم اللغة العربية: drmonajjar@gmail.com

الخلاصة:

الهجرة بمعنى ترك بلد الولادة وإقامة الأهل والعشيرة ظاهرة قديمة جديدة؛ لها أسبابها المفضية إليها، سواء أكانت اختيارية أم قسرية، ولها نتائج سلبية وإيجابية على البلد المهاجر منه وإليه، والأبرز في السنوات الأخيرة هجرة السوريين داخل البلاد وخارجها، وتحديدًا إلى تركيا فنسبتهم أضعاف ما في البلدان الأوروبية من مهاجرين سوريين.

ومن تركيا اختار معظم المهاجرين جنوبها المحاذي لبلدهم ففيه جُلُّ السوريين، وآثر قسم ليس بالقليل الإقامة في إسطنبول وغيرها من المدن التركية، ثم إن سبب هجرة السوريين إلى تركيا المجاورة ترجع لعوامل سياسية ودينية وجغرافية.

وهذا البحث يتناول تعريف الهجرة بإيجاز، وسبب الكتابة فيها، وواقع المهاجرين السوريين في تركيا وهجرتهم إليها من حيث الأسباب الخاصة والعامة والنتائج الإيجابية والسلبية على الأترك وتركية والسوريين وبلدهم.

وتعرضت لما يتخوف منه السوريون في تركيا وما يتمنونه، ثم ذكرت الحلول والبدائل، وأنهيت البحث بالتوصيات - وهي أشبه بالأمنيات - والخاتمة وفيها خلاصة البحث.

الكلمات المفتاحية: هجرة، مهاجرون، أنصار. سوريون، أترك، سورية، تركيا

Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar

Özet

Göç, kişinin doğduğu yeri, eş, dost ve akrabalarının yaşadığı diyarı terk etmek anlamında çok eski bir olgudur. Kişiyi buna iten zorunlu veya ihtiyarî birçok sebep vardır. Göçün, hem göçülen yere hem de göç yapılan yere olumlu veya olumsuz neticeleri olur.

Son yılların göze en çok çarpan göç hareketi Suriye'de yaşanmıştır. Suriyeliler gerek ülke içinde ve gerekse ülkeleri dışına göç yapmak zorunda kalmışlardır. Bu hususta özellikle de Türkiye tercih edilmiştir. Nitekim Suriye'den Türkiye'ye yapılan göç oranı Avrupa'ya yapılan göçle oranla çok daha fazladır.

Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin çoğunun Suriye'ye yakınlığı dolayısıyla ülkenin güneyini tercih ettiği görülmektedir. Yine azımsanmayacak kadar kişinin de İstanbul ve

* وهذه هي الترجمة العربية للدراسة بعنوان "Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar" التي نشرت في العدد الرابع من مجلة الإلهيات الأكاديمية. (محمد عمر النجار، الهجرة السورية إلى تركيا؛ أسباب ونتائج وآمال، الإلهيات الأكاديمية، ٢٠١٦، العدد: ٤، ص ١٨٥-١٩٨). من الواجب أن يستند في الإقتباس إلى المقالة التركية.

diğer şehirlere yöneldiği anlaşılmaktadır. Suriyelilerin göç yeri olarak özellikle Türkiye'yi tercih etmelerinde siyasi, dini ve coğrafi sebepler gözlemlenebilir.

Bu çalışmada kısaca göçün tanımı, bu konuda araştırma yapmanın gerekliliği, Suriyelilerin Türkiye'ye özel veya genel anlamda göç etme sebepleri ve göçün Türkiye'ye ve Suriye'ye yaptığı olumlu-olumsuz katkılar incelenecektir. Çalışmada Suriyelilerin Türkiye'deki çekinceleri ve Türkiye'den beklentileri de ele alınacak ve bu konuda çeşitli öneriler getirilecektir. Sonuç kısmında çalışmanın özeti yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Yardımlaşma, Suriyeliler, Türkler, Suriye, Türkiye

The Immigration from Syria to Turkey: Causes, Consequences and Hopes

Abstract

Immigration in the sense to leave the country of birth and the establishment of family and clan old new phenomenon; it causes leading up to it, whether voluntary or forced, and her Silah and positive results on the country's immigrant to and from it, and the most prominent in recent years, the migration of Syrians inside and outside the country, and specifically to the Turkish they account fold in European countries of Syrian immigrants.

It is most Turkish immigrants chose south adjacent to their country is subject to the bulk of the Syrians, and the impact of the Department no small residence in Istanbul and other Turkish cities, and that the cause of the Syrian exodus to neighboring Turkey due political, religious and geographic factors.

This research deals with the definition of immigration briefly, and the reason for writing it, and the reality of the Syrians in Turkish immigrants and their migration to it in terms of private and public causes positive and negative results on the Turks and the Turkish and the Syrians and their country.

And it came to fear him Syrians in Turkish and what they wish for, then stated solutions and alternatives, and finished research recommendations -the like Balomnaat - and Conclusion and summary of the research.

Keywords: immigration, immigrants, supporters. Syrian, Turkish

تمهيد:

هـ ج ر: (الهجر) ضد الوصل وبابه نصر وهجره يهجره هجرأ وهجراناً: صرمة، وهما يهتجران ويتهاجران، والاسم الهجرة و(هجراناً) أيضاً، و(التهاجر) التقاطع^(١).

(١) محمد بن مكرم بن علي، أبو الفضل، جمال الدين بن منظور (ت: ٧١١هـ)، لسان العرب، دار صادر - بيروت، ٣، ط ١٤١٤ هـ، باب الهاء، مادة هجر، ٥/ ٢٥٢. ومختار الصحاح: زين الدين أبو عبد الله محمد بن أبي بكر بن عبد القادر الحنفي الرازي (المتوفى: ٦٦٦هـ) المحقق: يوسف الشيخ محمد، المكتبة العصرية، بيروت - صيدا الطبعة: ٥، ١٤٢٠هـ / ١٩٩٩م ص ٣٢٤.

وقال ابن فارس: الهاء والجيم والراء أصلان يدل أحدهما على قطيعة وقطع، والآخر على شد شيء وربطه^(٢).

وأما في الاصطلاح: فالهجرة ترك مكان إلى مكان آخر لسبب ما، وهي: إما حسية وإما معنوية، وقد تجتمعان معاً، وإما دائمة وإما مؤقتة. قال ابن فارس: «هاجر القوم من دار إلى دار: تركوا الأولى للثانية، كما فعل المهاجرون حين هاجروا من مكة إلى المدينة»^(٣). وهذه حسية معنوية دائمة، وأما هجرتهم إلى الحبشة فهي حسية معنوية مؤقتة. وقال ابن منظور: «... وفي الحديث: لا هجرة بعد ثلاث؛ يريد به الهجر ضد الوصل، يعني فيما يكون بين المسلمين من عتب وموجدة أو تقصير يقع في حقوق العشرة والصحة دون ما كان من ذلك في جانب الدين، فإن هجرة أهل الأهواء والبدع دائمة على مر الأوقات ما لم تظهر منهم التوبة والرجوع إلى الحق، فإنه عليه الصلاة والسلام، لما خاف على كعب بن مالك وأصحابه النفاق حين تخلفوا عن غزوة تبوك أمر بهجراتهم خمسين يوماً، وقد هجر نساءه شهراً»^(٤). والهجرة المعنوية الدائمة تكون مع أهل الأهواء والبدع إذا لم يقلعوا، والمؤقتة إذا تابوا ورجعوا، وبين النبي ﷺ حقيقة الهجرة المستمرة والباقية حتى بعد فتح مكة فقال: «وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ»^(٥)، وبهذا يزول ما يوهم التعارض مع حديثه ﷺ: «لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَبَيْتَةٌ، وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا»^(٦).

سبب كتابة المقال:

هجرة السوريين أو تهجيرهم - مع صحة التعبير - من أجلى مظاهر الهجرة وأسوأها في القرن الحادي والعشرين وهي تؤرق كل ذي قلب حي أو فكر نيرٍ لما لها من تأثيرات ومخاطر رهيبية على مستقبل البلد بكامله في الداخل والخارج، والحديث عنها ذو شجون، فأزمة السوريين داخل بلادهم وخارجها غدت الأزمة الكبرى للمهجرين في العالم إذ بلغت حسب بعض المراقبين أكثر من (١٣) مليوناً؛ يعيش نصفهم داخل البلاد، والنصف الآخر خارج البلاد.

ففي تركية وحدها أكثر من الثلاثة ملايين؛ معظمهم في الجنوب التركي المحاذي لسورية وتحديدًا في

(٢) أحمد بن فارس بن زكرياء القزويني الرازي، أبو الحسين (ت: ٣٩٥هـ) مقاييس اللغة: تح: عبد السلام محمد هارون الناشر:

دار الفكر، عام النشر: ١٣٩٩هـ - ١٩٧٩م ٦/ ٣٤.

(٣) المصدر السابق.

(٤) ابن منظور، باب الهاء، مادة هجر.

(٥) أخرجه الإمام أحمد في مسنده برقم ٦٥١٥ ج ١١/ ٦٦ والبخاري كتاب الإيمان باب المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده

برقم ١٠ كلاهما عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما.

(٦) أحمد: المسند برقم ١٩٩١ والبخاري باب لا هجرة بعد الفتح برقم ٣٠٧٧ ومسلم برقم ١٣٥٣ كلهم عن ابن عباس رضي الله

عنها.

ولايات هاتاي وأورفة وغازي عنتاب وكلس. ففيها أكثر من مليون مهاجر سوري حسب الإحصاءات الأمية، ويليهها مدينة إسطنبول حيث صرح واليهما أن في إسطنبول وحدها ما يقارب ٥٠٠ ألف مواطن من الأخوة السوريين، منهم ٤٠٠ ألف مسجل بشكل قانوني^(٧)، وما تزال أعداد المهاجرين من سورية مستمرة باضطراد.

وللعلم لم تكن هجرة السوريين إلى تركيا هجرة اختيارية، بل هي تهجير أي هجرة قسرية فرضتها الظروف القاهرة التي تمر بها البلاد، ولسان حالهم يردد دائماً:

وأرحل عنك يا وطني ... وفاض الدمع في سفري
انا ما اخترت هجرتنا ... ولكن غربتي قدري
وتبكي الأرض تسألني ... أترحل قاصداً غيري؟
أجاب الحزن في قلبي ... سأرحل تاركاً قلبي

ولذا هم متطلعون دائماً للعودة إلى الشام الشريف.

وسأقتصر في الحديث عن هجرة السوريين إلى تركيا الجارة الشمالية لسورية: أسبابها، إيجابياتها وسلبياتها، الحلول المقترحة والبدائل، ثم الخاتمة.

أسباب الهجرة السورية:

لكل هجرة في القديم أو الحديث أسباب ودواع بدءاً من هجرة خليل الرحمن إبراهيم وحتى يومنا، وهذه الأسباب إما عامة وإما خاصة.

أسباب الهجرة العامة.

هناك أسباب عامة لهجرة السوريين تشمل تركيا وغيرها وهي الدوافع الرئيسة لكل مهاجر أبرزها ثلاثة.

أولها: فقدان الأمل في أي حل سياسي قريب يحقق مطالب الشعب السوري، وتصاعد أعمال العنف عن طريقين: طريق السلطة وطريق الجماعات المتشددة اللتين لا تحترمان قوى المجتمع المناهية بالحرية. ففي ظل هذه التوترات التي دمرت معظم مرافق الحياة في سورية من بنى تحتية وغيرها لم تعد الحياة ممكنة، فصارت الهجرة مطلباً للسوريين.

ثانياً: رفض معظم المهاجرين وأسرهم الحرب القائمة في بلادهم أو الاشتراك فيها، وخوفهم من نتائج

(٧) كما جاء في موقع ترك برس نقلاً عن المفوضية العليا لشؤون اللاجئين التابعة للأمم المتحدة، ينظر موقع:

<http://www.stunl.com>.

هذا القرار، كالتجنيد الإجباري هنا أو هناك. فهم أرادوها ثورية ياسمينية، وانتقالاً للسلطة سلمياً، ولكن جرت الرياح بما لا تشتهي أغصان الزيتون.

ثالثاً: الهرب من الموت والبحث عن ظروف حياة معيشية أفضل وتعليمية فقدت أو تضاءلت في بلدهم ولاسيما مع تلك التسهيلات السريعة والمباشرة التي منحت لهم، وتفضيلهم على غيرهم من طالبي اللجوء، وبخاصة في ألمانيا وكندا، تعويضاً عن موقف أوربي سلمي عاجز تجاه المحنة السورية، أو استجابة لضغط شعبي أخلاقي أظهرته الحشود الأهلية المرحة باللاجئين السوريين في غير دولة أوربية ولا سيما كندا! إلا أن هذا الترحيب الغريب بهجرة السوريين إلى أوربة غير المدروس ترتب عليه أن غدت أعداد منهم طعاماً لأسماك البحر، ومن استطاع منهم الوصول سلبت أموالهم ودماؤهم وفلذات أكبادهم^(٨).

وهناك من أدرك سبب الترحيب الغربي بنوعية هؤلاء المهاجرين فقد سمعت بعض الأكاديميين الأتراك يعلل ترحيب منح أوربة تسهيلات للسوريين الأكاديميين بالخطبة الخبيثة غرضها سرقة الكفاءات العلمية والفنية السورية^(٩).

أ- أسباب الهجرة الخاصة:

لما اندلعت التظاهرات المطالبة بالحرية في سورية وقوبلت بالقمع والعنف وسدت الطرق أمام السفارة التركية للملمة الأمر قبل اتساع الخرق على الراقع - إن صح التعبير - فتحت تركية أبوابها أمام المهاجرين السوريين لأسباب دينية وسياسية وإقليمية وإنسانية لا تخفى على أحد، فلماذا نالت تركية القسم الأكبر من المهاجرين، ولا شك أن الشعب التركي الشقيق يعلم علم اليقين ما تعنيه هجرة إخوة لهم في الدين والعرق والإقليم والعمق الجغرافي، ويعلم الشعب التركي كذلك بكل مكوناته العرقية والسياسية أيضاً سبب اختيار السوريين بلدهم مهجراً، ومن هذه الأسباب الخاصة بتركية.

﴿ اشتداد وطيس الحرب وشدة القصف الذي تعرض له الشمال السوري ولا سيما مدينة جسر الشغور في محافظة إدلب في النصف الأول من عام ٢٠١٢م، وكلما اشتد القصف على مدينة في الشمال أو الجزيرة هرب الناس خوفاً على حياتهم إلى الجانب التركي، وبلغت ذروة المهاجرين عندما اندلعت المعارك في حلب، وفرض تنظيم الدولة نفسه في الجزيرة السورية والريف الشمالي الشرقي. ﴾

﴿ الكثافة السكانية في الشمال السوري ولا سيما حلب. ﴾

﴿ الترحيب الرسمي والشعبي بالمهاجرين، وتبني مطالبهم المشروعة بلا تفرقة عرقية أو دينية أو

مذهبية. ﴾

(٨) لم تُتخذ تركية عمراً وحيداً لأوربة بل هناك هجرات من جنوب البحر الأبيض المتوسط إلى شماله.

(٩) نائب رئيس جامعة غازي عنتاب في لقاء مع الأكاديميين السوريين في الجامعة في تشرين الثاني ٢٠١٦.

]] وأخيراً سهولة الوصول إلى تركيا بل تسهيله من الجانب التركي في بداية الثورة لأسباب إنسانية، ثم قرب تركيا من أوربة.

٢- آثار الهجرة «الإيجابيات والسلبيات»:

من حسن تقدير الله - تعالى- للمهاجرين السوريين في مصابهم الجلل -كما يقول بعضهم - أن كانت الحكومة ذات تربية دينية ترى المهاجرين إليها إخوة وشركاء، وظهرت ردة فعل السوريين، ولقد فرح السوريون فرحاً ما فرح به الأتراك أنفسهم، عندما انتهت الانتخابات التركية بما يحقق رغبة غالبية الشعب التركي. ليس من أجل أية خدمات إضافية ستقدم إليهم، أو قوانين ستحسن أوضاع السوريين ومعيشتهم، وتؤمن مستقبلهم وحقوق أدميتهم وأخوتهم. بل كانوا يريدون الاستقرار لتركيا من أجل البقاء في بلدتهم الثاني آمنين مطمئنين، ريثما تنتهي هذه الحقبة المظلمة من تاريخ بلدتهم، ولا يجيب عن ذكرتهم تلك المعاملة السيئة المتعمدة في بلدان أخرى، وتجلي هذا الحب أكثر أثناء الانقلاب حين هرع السوريون إلى طرق باب الله تعالى بالدعاء والابتهاال أن يحفظ الله تركيا من مصير كمصير سورية ومصر واليمن وليبية وغيرها.

وعلى كل حال كانت لهجرة السوريين إلى تركيا آثار انعكست على المهاجرين والمهاجر إليهم إيجاباً وسلباً، مع أن السلبية قد تكون إيجابية من وجه آخر أو عند آخرين. فمنها:

١- ازدهار الحركة الاقتصادية والاستثمارية:

فتحت هجرة السوريين علماء وخبراء ورؤوس أموال أبواب الاقتصاد التركي، فرجال الأعمال السوريون في الشمال نقلوا استثماراتهم إلى تركيا وبالأخص إلى غازي عنتاب ففي إحصائية نشرت مؤخراً أفادت أن السوريين احتلوا المرتبة الأولى بين أصحاب الاستثمارات الأجنبية في تركيا، بتأسيسهم ما يقارب الـ ٤ آلاف و ٥٠٠ شركة، ورفدهم للسوق التركية بما يقارب الـ ٦٦٦ مليون ليرة تركية، منذ بدء الأزمة السورية التي دفعت باتجاه تعزيز النشاط التجاري والاقتصادي وتساعد ملحوظ للاستثمارات السورية في تركيا، والتي جلبت معها رؤوس أموال أجنبية، خاصة في العامين الماضيين.... وتشير البيانات الى أن الشركات السورية تتركز بشكل أساسي في مدينة اسطنبول، تتبعها في الكثافة محافظة غازي عنتاب ومرسين وهاتاي القريبة من الحدود^(١٠). وتعود هذه الحركة الاقتصادية للمعاملة المعنوية الجيدة من الأتراك حكومة وشعباً والتي لا ينكرها السوريون أبداً.

وهذه الإيجابية لها سلبيات منها أنها زاحت اليد العاملة التركية، وقللت فرص عملها بل رغب كثير من أرباب العمل والشركات التركية في تشغيل السوريين لأسباب: أهمها: منها أن السوري يعمل دون تأمين من رب العمل، ومنها رخص اليد العاملة السورية مقابل التركية؛ فحين لا يقبل العامل التركي أقل من ١٠٠ ل.ت. في اليوم بات السوري يرضى بنصفها تقريباً بدافع الحاجة للعمل.

(١٠) نقلاً عن اتحاد الغرف والبورصات التركية ينظر موقع: <http://www.dailysabah.com> و www.turkpress.co/node.

وعلى الرغم من أن القانون التركي لا يسمح للأجانب الذين لا يملكون وثائق رسمية بالعمل، إلا أن الحكومة التركية تغض النظر عن هذه النقطة بشأن السوريين، ولم تطبق أي إجراء حتى الآن بحق أي عامل سوري غير نظامي، أو من يقوم بتشغيله من أصحاب العمل الأتراك ومع ذلك تسعى الحكومة لجسر هذه الهوة بعدة قوانين وقرارات تضمن حق العامل السوري ومساواته مع العامل التركي، والحكومة الحالية أدركت الناس بما تعنيه الهجرة وتتجاوب مع أحاسيس المهاجرين، لأن الأتراك في فترة زمنية ما هاجروا إلى أوروبا ولاسيما ألمانية، وأثر ذلك على الشعب الألماني فتذمر بعض الألمان؛ لأن الأتراك أخذوا فرص عملهم كما هو حال السوريين الآن في تركيا، وفي تركيا أصوات تطالب الحكومة بصرف المبالغ الكثيرة على الأتراك بدل صرفها على السوريين إلا أن دعواتهم لم تجد أذاناً مصغية، وكما الأتراك الآن في ألمانية أكبر جالية فيها، ولا يستغنى عنهم لرفدهم الاقتصاد الألماني بشتى المجالات، كذلك السوريون في تركيا لهم أثر فعّال في الاقتصاد التركي إن باليد العاملة وإن برجال الاقتصاد والمال، ويعلل بعض السوريين قائلاً: لئن كان الأتراك بمقام الأنصار فإننا بإذن الله - تعالى - سنقوم بفعل المهاجرين إسداء للجميل واعترافاً بالفضل بكل وسعنا.

٢- استفادة الأتراك من العقول العلمية المهاجرة:

انتبعت تركيا إلى تلك العقول وأنها لا تقل أهمية عن أصحاب رؤوس الأموال بل هم أولى برعايتها، وهي أحق بهم من أوروبا فسعت إلى احتضانهم - وحسنأ فعلت - ففتحت لهم جامعاتها وكلياتها المختلفة لإفادة شعبها ووافديها، ومد الجسور مع الأمة العربية والإسلامية، ثم تبنت في خطاباتها الأخيرة منح الجنسية التركية لأصحاب الكفاءات والعقول قاطعة الطريق على المتاجرين الأوربيين، ونتج عن تلك القرارات والرؤى فتح كليات عديدة باللغة العربية في عدة جامعات تركية منها جامعة غازي عنتاب، ولعل الأبرز هو ما تقوم به جامعة ماردين، ففي هذا العام فتحت أربع كليات باللغة العربية حصراً بقسط رمزي، وهذا بدوره اقتضى استيعاب عدد كبير من الطلبة العرب وغيرهم، وكذا الاستفادة من أكاديميين سوريين جدد، وهذه الإيجابية بالنسبة للسوريين في تركيا - طلاباً ومعلمين - لا شك في انعكاساتها السلبية على بلدتهم فهوى مستوى التعليم على كل المستويات في عموم سورية الجريحة.

٣- ارتفاع تكاليف المعيشة:

أدى تدفق السوريين إلى الجنوب التركي إلى ارتفاع تكاليف المعيشة على الأتراك وعلى المهاجرين جميعاً، ولاسيما سوق العقارات فقد تضاعف أكثر من ضعف، وهذا أمر لا ينكره الأتراك ولا السوريون فالبیت الذي كان يؤجر بـ (٥٠٠) ليرة أصبح بـ (١٠٠٠) وهكذا دواليك، وهذا الارتفاع مرهق للمستأجر سواء أكان تركيا أم لا. والسوريون يحسون بإحساس إخوتهم الترك المستأجرين، ولكن ما باليد حيلة فكلهم في الهم سواء، والتركي يقول: لولا السوريون لما ارتفع ثمن الإيجار، والسوريون يقولون: لا نتحمل المسؤولية كاملة. فالأمر يرجع إلى مطامع المستغلين من سماسرة ومالكين، فهذا الارتفاع يبهج قلوب المؤجرين، ويسوء المستأجرين جميعاً

فمصائب قوم عند قوم فوائد. وأدى ارتفاع تكاليف المعيشة إلى ابتعاد الطلاب عن مدارسهم وجامعاتهم. لأن عمل معيل واحد للأسرة لا يكفيها، وبدوره انعكس سلباً على نسبة المتعلمين. يقول بعض الآباء عندي خمس بنات وكلهن في سن الدراسة الابتدائية والمتوسطة، وأحتاج إلى أجرة باص المدرسة شهرياً قرابة (٥٠٠) ليرة تركية، وأنا أعمل في إحدى الورشات وراتبي لا يتجاوز ١٢٠٠ ليرة شهرياً، فكيف أعولهن؟^(١١). ولا شك أن الشعب التركي خفف من تكاليف المعيشة فمد يد العون إلى السوريين في البداية إلا أن الحمل أصبح فيما بعد كبيراً تعجز عنه دول، فقد حدثني أحد المهاجرين أن هناك مجموعة من الشباب الترك المتطوع كانت تأتي إلى بيت السوري بكل ما يلزمه من أثاث ولوازم ومؤونة تكفيه لبضعة أشهر، وغير هذا كثير. وأدى ارتفاع تكاليف المعيشة إلى ردود فعل سورية أسجلها كما سمعتها.

يقول بعض المهاجرين المثقفين: إننا نعتز بمعاملة الأتراك وإنصافهم، ولا ننكر فضلهم ووقفاتهم السبابة، فهم أهل الدار والإيمان، ونعلم كمّ الضغوط الدولية المنهالة عليها غرباً وشرقاً ولكن هذا لا يعني أن نسكت عن أشياء نراها من إخوتنا غير مقبولة فنحن في تركيا نعامل معاملة السياح وليس معاملة اللاجئين. فمعظم السوريين الموجودين في تركيا يعملون على حسابهم الخاص أو براتب قليل وغير مضمون بشكل قانوني؛ لأنهم لا يحملون وثائق سفر سارية المفعول وبناء عليه لا يعطون إذن عمل رسمي.

ويقول ثاني من سكان المخيمات في كلس: مع تقديري وشكري لكل الإجراءات الرسمية والأمنية والخدمات التي تتخذها إدارة المخيمات سواء أعجبتني أم لا. أتمنى أن تنتهي الحرب في بلدي لأعود مباشرة إلى مسقط رأسي فقلت له لماذا؟ فقال: البعد عن الأهل والأحباب عذاب فوق العذاب، وتكاليف الحياة صعبة ومرتفعة، ثم يردف قائلاً: فأردت من أمي البقاء معي في المخيم ولكن لم تتكيف مع وضع المخيم فقررت العودة إلى مسقط رأسها فأمي بقيت وحيدة في ريف حلب ولذا سأعود في أقرب سائحة^(١٢).

ويعقب أحد اللاجئين في غازي عينتاب: أنا هاجرت إلى تركيا خوفاً من الخدمة الاحتياطية في الجيش وعملت عند رب عمل تركي، ولكنني أعيل أسرتي والعمل غير مستمر، وأي انقطاع يفضي إلى تراكم الديون من آجار وكهرباء وماء وهاتف، ومع هذا أصبت بمرض دخلت به المشفى وعولجت فيه وأجريت لي عدة

(١١) أفاد أرجان ديمرجي، مساعد مستشار وزارة التربية والتعليم التركية، أن عدد الطلاب اللاجئين السوريين في عموم تركيا تجاوز خلال العام الدراسي الحالي ٤٥٠ ألف طالب. أهد ينظر: www.turkeyalaan.net

أقول: هؤلاء عدد الطلبة المسجلين في المدارس وهناك مثلهم تقريباً متسربون كما ذكر في بعض الإحصائيات. (١٢) في دراسة أعدت من قبل أوتيون أورخان بعنوان "وضع اللاجئين السوريين في دول الجوار: الوقائع - النتائج - المقترحات" ونشرت في شهر تموز / ٢٠١٤م جاء فيها: لكن بالرغم من الشروط الإيجابية المتوفرة في تلك المخيمات فإن هناك أعداداً كبيرة من اللاجئين الذين فضلوا العيش خارج المخيمات. وأكبر مشكلة تواجههم هي الحياة المملة الموجودة داخل المخيمات. فهم محدودو الحرية ومضطرون للاستئذان من أجل الدخول من المخيمات والخروج منها ينظر موقع السورية نت Alsouria.net وهناك أسباب أخرى لعدم السكن في المخيمات ومنها الرغبة في السكن قريباً من سكن أقاربهم المهاجرين في المدن التركية.

عمليات بلا مقابل، وهذا شيء جيد، وتم شفائي منه - والحمد لله - ولكن ما زلت تحت المراقبة فأنتظر تماثلي للشفاء للعودة إلى بلدي بعد استقراره. فحب الوطن قتال، والمعيشية مرتفعة جداً هنا.

ويقول ثالث: والله نحب تركية ولا نريد أن تصاب بمكروه، ولكن ليس على حسابنا فنحن منهكون ميتون، تزيدنا أعباء الحياة هما على همّ فنريد الشعور بالاطمئنان والاستقرار عبر منحنا الجنسية التركية أو على الأقل إصدار جوازات سفر مؤقتة تركية نستطيع الذهاب بها إلى أي بلد آخر.

ويقول رابع: لقد كشفت الهجرة معادن بعض السوريين فمنهم من ظل متمسكاً بدينه ومبادئه وقيمه الإيجابية كما أخبرني أحد المقيمين في مرعش أننا لم نغير عاداتنا وقيمنا، بل نعيش هنا كما كنا في بلدنا متمسكين بديننا، ومنهم من انخدع ببريق المدينة المزيفة وانعدام الرقابة الذاتية والمجتمعية، فتخلى عن كثير من قيمه الدينية للتأقلم مع الحياة الجديدة.

ويقول خامس: المشكلة الكبرى للسوريين جميعاً هي مشكلة اللغة، فاللغة هي وسيلة للتعرف مع الجيران الأتراك وهي أداة ميسرة للعمل؛ فالذي يجيد التركية وضعه المعيشي أفضل بكثير ممن لا يجيدها.

وخلصت من هذه اللقاءات الاستكشافية عن وضع السوريين في غازي عنتاب وكلس ومرعش إلى رغبة عارمة لدى جميع من التقيت بهم في العودة إلى وطنهم في أقرب وقت، ولا عتب عليهم في حبهيم، فهذا سيدنا بلال بعد الهجرة إلى المدينة مرض كما مرض غيره من المهاجرين فإذا ذهبت عنه الحمى اضطجع بفناء البيت ثم رفع عقبرته [صوته] فقال:

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَيْتَنَ لَيْلَةً... بَفَخَ وَحَوَّلِي إِذْخَرِ وَجَلِيلٍ
وَهَلْ أَرْدَنْ يَوْمًا مِيَاهَ مَجْنَّةً... وَهَلْ يَبْدُونُ لِي شَامَةً وَطْفِيلٍ^(١٣).

والسبب في هذه الرغبة:

- ١- حب مكان الطفولة والصبا؛ فهي أرض مباركة.
- ٢- الخوف من التغيير الديموغرافي والسكاني لمدينتهم.
- ٣- غلاء المعيشة إذا ما قورنت بسورية قبل الحرب.
- ٤- صعوبة الاندماج مع الأتراك بسبب اللغة.

وأذكر أنه خلال حديثي مع أحد المهاجرين الأوائل ذكرني كلامه - وهو يجسد شعور غالبية المهاجرين

(١٣) ينظر ابن هشام: السيرة النبوية ١/ ٥٨٩. والسهيلي أبا القاسم عبد الرحمن بن عبد الله بن أحمد (٥٨١) الروض الأنف، تح: عمر عبد السلام السلامي، دار إحياء التراث العربي، بيروت، ط ١، ١٤٢١هـ / ٢٠٠٠م ٥/ ٣١. الفخ: موضع خارج مكة. والإذخر: نبات طيب الرائحة. والجليل: نوع من النبات. ومجنة: اسم سوق للعرب في الجاهلية، وهي بأسفل مكة، على قدر بريد منها. وشامة وطفيل: جيلان بمكة.

السوريين - بكلام سيدنا أبي بكر الصديق رضي الله عنه تعقيباً على جواب الأنصار في فيء بني النضير وحسن فعالمهم قبل وبعد فقد ورد في الحديث أن رسول الله ﷺ قال للأنصار: ليست لإخوانكم من المهاجرين أموال، فإن شئتم قسمت هذه وأموالكم بينكم وبينهم جميعاً، وإن شئتم أمسكتكم أموالكم وقسمت هذه فيهم خاصة، فقالوا: بل قسم هذه فيهم واقسم لهم من أموالنا ما شئت فنزلت: ﴿وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ [الحشر: ٩].

فقال أبو بكر: جزاكم الله - يا معشر الأنصار - خيراً، فو الله ما مثلنا ومثلكم إلا كما قال العنوي:

جَزَى اللهُ عَنَّا جَعْفَرًا حِينَ أَرْزَلْتُمْ ... بِنَا نَعْلُنَا فِي الْوَاطِئِينَ فَرَزَلْتُمْ
أَبُو أَنْ يَمَلُونَا وَلَوْ أَنَّ أُمَّنَا ... تُلَاقِي الَّذِي يَلْقُونَ مِنَّا مَلَّتْ
هُمُ حَلَطُونَا بِالنُّفُوسِ وَالْجُثُورِ ... إِلَى حُجْرَاتٍ أَدْفَأَتْ وَأَطَلَّتْ^(١٤).

١- أكثر ما يخشاه السوريون من هجرتهم إلى تركيا أن يستغل مرضى القلوب بعض الهفوات هنا أو هناك ليقولوا كما قال من قبل رأس المنافقين عبد الله بن أبي بن سلول: قد نافرنا وكاثرونا في بلادنا، والله ما أعدنا وجلايب قريش إلا كما قال الأول: سمن كلبك يأكلك، أما والله لئن رجعنا إلى المدينة ليخرجن الأعز منها الأذل. ثم أقبل على من حضره من قومه، فقال لهم: هذا ما فعلتم بأنفسكم، أحللتموهم بلادكم، وقاسمتموهم أموالكم، أما والله لو أمسكتهم عنهم ما بأيديكم لتحولوا إلى غير داركم^(١٥).. ولكنهم يحمدون الله تعالى أن الحكومة الحالية لا تنظر على العرق أو الطائفة أو المذهب فكل المهاجرين عندها ضيوف حتى يعودوا باختيارهم إلى بلادهم بعد استتباب الأمن فيها.

الحلول والبدائل:

تسعى معظم الدول لإطفاء بؤرة التوتر السورية بما يليجي تطلعات الشعب وحقوقه، وللحفاظ على من تبقى من السوريين في بلدهم، ولكن تبقى محاولات إعلامية تصدم برغبة خفية أمريكية روسية بعدم إنهاء الصراع لصالح الشعب السوري وإبقاء الاقتتال بين النظام والمعارضة بحجج واهية، وكأنها مباراة حكمها أمريكية وروسية. وتركية بدورها تبذل قصارى جهدها لتحقيق تطلعات الشعب السوري، وعودة المهاجرين إلى بلادهم طوعاً لا كرهاً مع توفير أهم الشروط الأمنية والسياسية المشجعة لعودتهم كمشاركين في إعادة بناء وطنهم حراً كريماً. ولكن تبقى حلول الهجرة السورية شبه منعدمة في ظل غياب رؤية حل سياسي لما يجري، ولا

(١٤) ياقوت الحموي: معجم البلدان ٢٩/١ وفي آداب الشافعي ومناقبه ص ٢١٢ زيادة وهي: وَقَالُوا هَلُمُّوا الدَّارَ حَتَّى تَبَيَّنُوا... وَتَنْجَلِي الْعَنَاءُ عَمَّا تَجَلَّتْ.

(١٥) ينظر ابن هشام ٢/٢٩١ وعمر بن شبة (واسمه زيد) بن عبيدة بن ربيعة النميري البصري، أبو زيد (٢٦٢هـ) تاريخ المدينة حققه: فهيم محمد شلتوت، جدة: ١٣٩٩ هـ ص ٣٦٥-٣٦٥.

سبباً بعد تدخل الروس بشكل سافر، وضبابية الإدارة الأمريكية بل ووقوفها الخفي ضد تطلعات الشعب السوري.

ومن هذه الحلول التي ينشدها الشعب السوري في الداخل والخارج.

- ١- سلام شامل عبر انتقال سياسي للحكم في سورية من غير فرض أجندة خارجية أو نظام حكم لا يقبله الشعب السوري وعدم إقصاء أي مكون من مكوناته.
- ٢- إعداد الهيئات العلمية والعملية القادرة على تجاوز تلك السنوات العجاف مع التركيز على الشباب، فهم رجال المستقبل وبُناته. ودعمهم اقتصادياً وعلمياً وسياسياً بكل السبل المتاحة لإعادة إعمار بلادهم
- ٣- إقامة منطقة آمنة بتوافق دولي إن لم يتحقق المطلب الأول ثم تشجيع السوريين بكل أطيافهم للعودة إلى بلادهم بمن فيهم من قامات علمية واقتصادية، فهذه المنطقة إن أقيمت في الشمال أو الجنوب كفيلة بعودة عدد كبير من المهاجرين إلى بلادهم.

التوصيات والخاتمة:

يُعدُّ المهاجرون السوريون إلى تركيا الأفضل على كل المستويات الأمنية والسياسية والاقتصادية والدينية، وذلك بسبب تفهم الحكومة والشعب لوضعهم الإنساني الطارئ ولما تقدمه الحكومة من تسهيلات وإجراءات تدفع بهم إلى الأمام رويداً رويداً، وتبني الحكومة فكرة الأنصار والمهاجرين، وإطلاق اسم مدينة الأنصار على غازي عنتاب من قبل رئيس الجمهورية رجب طيب أردوغان، وبما أنني سوري وبحكم علاقتي مع السوريين أستطيع القول: إن السوريين متفوقون على أشياء، أهمها ثلاثة:

- ١- شكر تركية على استقبالها السوريين على أراضيها من دون تمييز.
- ٢- رغبتهم جميعاً في العودة إلى سورية عندما ينقشع الظلم، ويتحقق الاستقرار، وتبدأ مرحلة الإعمار.
- ٣- التشاؤم - وإن كان سلبياً - وعدم التفاؤل بحل قريب ينهي مأساتهم ويحقق طموحاتهم المشروعة. ولهم أمنيات من الدولة التركية وهي

١- أن تعدَّ تركية نفسها لتكون دار الإيوان للمهاجرين قد تطول هجرتهم بل تدوم.

٢- العمل على تسهيل عملية الانسجام بين السوريين وأهل الدار عن طريق الحكومة والمنظمات الأهلية والدينية لجسر الهوة بين الطرفين.

٣- تهيئة وسائل الإعلام وحثها على بيان المزايا الإيجابية للهجرة السورية وأنها ظاهرة إيجابية لا سلبية

فهي تسهم في تمتين العلاقات المختلفة بين الطائفتين على كافة الصُّعد، وفي الأمدين القريب والبعيد

٤- العمل على تذليل العقبات المفروضة على السوريين القادمين إلى تركيا من الدول الأخرى ولا سيما لمن كان أهله في تركيا أو تقطعت به السبل.

وبهذا أرجو من الله أن أكون قد سلطت الضوء - حسب علمي - على أسباب هجرة السوريين إلى تركيا وأنها لم تكن إلا قسرية هرباً من الحرب الدائرة وابتغاء للأمان في تركيا، وأنها انعكست بآثارها الإيجابية والسلبية على الأتراك والسوريين وعلى سورية وتركيا، وأن تركيا تحملت الكثير من الضغوط بسبب موقفها المؤيد للشعب السوري وما زالت. وذكرت آراء السوريين في تركيا ومشاعرهم وتطلعاتهم، ثم أنهيتها بذكر الحلول والبدائل والتوصيات.

والله أسأله القبول.

المراجع:

- أحمد بن حنبل الشيباني: المسند (٢٤١هـ)، تح: شعيب الأرنؤوط وآخرون، مؤسسة الرسالة، ط: ١، ١٤٢١هـ - ٢٠٠١م
- - أحمد بن فارس بن زكرياء القزويني الرازي، أبو الحسين: مقاييس اللغة (٣٩٥هـ) تح: عبد السلام محمد هارون الناشر: دار الفكر، عام النشر: ١٣٩٩هـ - ١٩٧٩م.
- البخاري: محمد بن إسماعيل، الجامع الصحيح تح: محمد زهير بن ناصر الناصر، دار طوق النجاة، الطبعة: الأولى، ١٤٢٢هـ
- الرازي ابن أبي حاتم: أبو محمد عبد الرحمن بن محمد بن إدريس بن المنذر التميمي، (ت: ٣٢٧هـ) آداب الشافعي ومناقبه: تح: عبد الغني عبد الخالق، دار الكتب العلمية، بيروت - لبنان، ط ١، ١٤٢٤هـ - ٢٠٠٣م
- الرازي: محمد بن أبي بكر بن عبد القادر الحنفي (٦٦٦هـ) مختار الصحاح تح: يوسف الشيخ محمد، المكتبة العصرية، بيروت - صيدا، ط: ٥، ١٤٢٠هـ - ١٩٩٩م
- السهيلي أبو القاسم عبد الرحمن بن عبد الله بن أحمد (٥٨١هـ): الروض الأنف: تح: عمر عبد السلام السلامي، دار إحياء التراث العربي، بيروت، ط ١، ١٤٢١هـ / ٢٠٠٠م.
- عبد الملك بن هشام بن أيوب الحميري المعافري: (٢١٣هـ)، السيرة النبوية تح: مصطفى السقا وآخرون، القاهرة، مصطفى البابي الحلبي ب، ط ٢، ١٣٧٥هـ - ١٩٥٥م
- عمر بن شبة بن عبيدة بن ريطة النميري البصري: أبو زيد (٢٦٢هـ) تاريخ المدينة: حققه: فهم محمد شلتوت، جدة: ١٣٩٩هـ.
- مسلم بن الحجاج أبو الحسن القشيري النيسابوري (٢٦١هـ) الجامع الصحيح تح: محمد فؤاد عبد الباقي، دار إحياء التراث العربي - بيروت
- ابن منظور: جمال الدين محمد بن مكرم بن علي، أبو الفضل، (ت: ٧١١هـ)، لسان العرب دار صادر - بيروت، ط ٣، ١٤١٤هـ.
- ياقوت الحموي شهاب الدين أبو عبد الله بن عبد الله الرومي (٦٢٦هـ): معجم البلدان: دار صادر، بيروت.